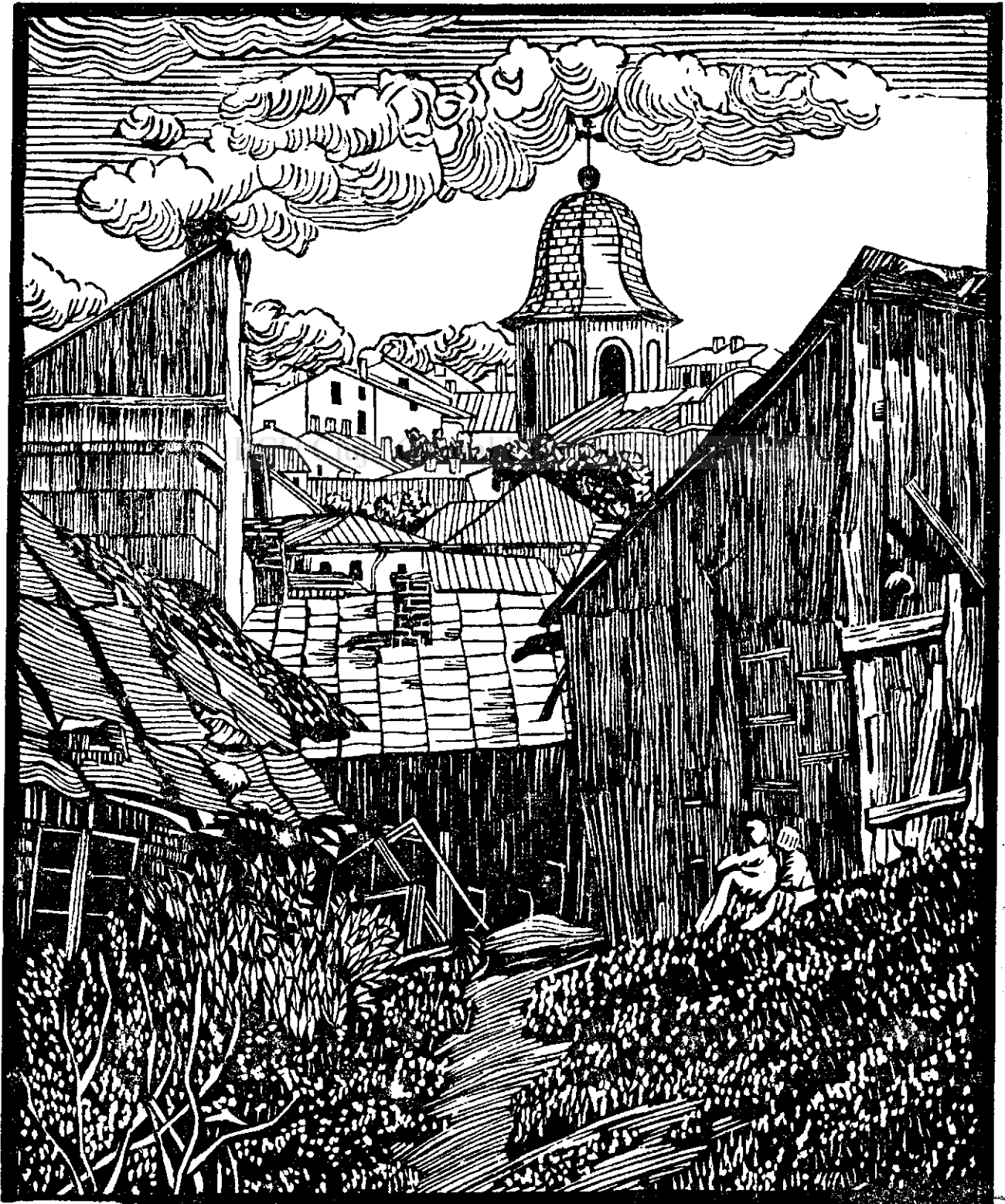

UNIVERSUL LITERAR

Sufl conducere — D-lui N. IORGA

Biserica Sfintul Pantelimon din Iași

(Desen de Horia Teodor)

Zei revin?...

de N. IORGA

În numărul trecut al acestei foi a fost vorba de un scriitor tânăr căruia, propunându-se a scrie în această revistă așa de răspîdită, și căreia ne trudim, cîțiva oameni cu oarecare cultură, ba poate și cu ceva trecut, să-i dăm o ținută convenabilă, a răspuns cu despreț că nu se poate „compromite” colaborînd aici.

Prietenul care a reprodus în sulta—dacă și-o fi dat sama acel care a enunțat-o că e o insultă, și una nemeritată—a părut că se miră, că se scandalizează. Mai vechiu cunoscător de oameni, din toate spețele, dela micimile cele mai umile până la «zgîr-e-norii» literaturii trecute și prezente, eu n'am avut acest sentiment.

Mi-am pus numai o întrebare: zeii revin?

I-am cunoscut pe zei la începutul unei cariere pe care junii mei confrăți eminentesteistici să mi permită a o numi totuși: literară, chiar dacă ar fi să i jignesc. Cercul lor era închis, înalte ziduri de despreț apărau cu oțelul lor strălucitor cetatea cu merele de aur. Cîtă trudă ca să ajungi acolo! Tîrîndu-te mult, ajungeai să-ți se recunoască și ție o fărîmă de talent, cît să nu mori pe drum de setea gloriei. Pătrunzînd în sfînta sfîntelor, asistai la săvirșirea riturilor, misterioase, îngrozitoare, după perdele cu îngrijire trase. Cuvintele magice ieșiau de pe buzele divine în ritmul prescris de biblia fiecăruia.

Tot ce era comun, vulgar, burghes era acoperit de insulta locuitorilor exclusivi ai empirului. Față de «oameni ca toți oamenii» nicio milă, necum oarecare iubire. Se poate comite cu astfel de creaturi un-
sul Domnului tinînd în mînă

schiptrul supranaturalelor misiuni? În hohote de ris treceau ierofanții în fața mulțimilor.

Un timp, ne-am străduit cîțiva proști să dăm literatură proștilor de o samă cu noi. Am împurmutat graiul lor și am vorbit de lucrurile la care ei țineau mai mult, de cele care puteau să li fie mai de folos lor. Ni-am zis că, de oare ce se spune: literatură națională, ea trebuie să vie dela nație și să meargă la dînsa. Iar nația sintem aceștia care nu ne deose-

bim prin nimic de cel dintău trecător din cale.

Dar nu: era o înjosire a artei, a sfîntei arte. Iarăși se încheie cenacul în jurul celor cari au proprietatea exclusivă, cerește dăruită, a «talentului»: riturile se reintronează și silabele ritmului ascuns răsună din nou la urechile norodului. Zeul înțelege pe zeu, și singur ierofantul inițiat trage cu urechea la șoaptele sanctuarului.

De ce nu reapare «Dorul inimii»? De ce nu se retipăresc «Haiducii»? Nu de alta, dar ca să aibă ceva de cetit și ticăloasa de nație, de-asupra căreia în nouri, interzicînd profanarea misiunii lor, trec zeii.

SONETE

Misanthrop

*Eu sint din fire un sentimental
N'am niciun țel în viața trecătoare,
Iusia-i suprema mi aınare,
Iar rostul meu: un vis orientat...*

*Cuvîntul meu, cu un fast imperial
Il împietesc pe rime statuare,
Și'ncunjurat de o mistică splendoare
Iubesc femei cu măști de carnaval.*

*Și totuși cîte-odată sint cuprins
De un larg fior, și-atuncea mă cutremur,
Iar sufletu-mi se zbuciumă aprins.*

*Și-așa cum stau invins, pînă tîrziu,
Înflorat de patimă, eu tremur,
Cum tremură nisipul în pustiu...*

Ecadavrul

*Tăcut și grav, pe veci întepenit
În perspectiva celor patru stînduri,
Stă „omul” rece, caim și fără gînauri,
Cu visul supt pleoape tînuț.*

*E noapte..., cald și totul adormit.
Străjerii s'au schimbat în două rînduri
La ceasul hotărit, după orînauri,
Cu pasul stîms și ochiul obosit.*

O oră, două, trei; în neagra morgă
Cadavrul scoate sunete de orgă
În prada descompunerii forțate...

Iar peste drum, — metalic și obraznic —
Un orologiu epileptic bate,
Pe cină, din umbră, viermii ies la praznic...

Dem. Gălman

Vremuri și oameni

„Biruința lui Vasile Grecu“

de I. Agîrbiceanu

Sublocotenentul, prin colțuri de odate, prin ganguri, le săruta pe rînd, dar, cu bătrîni de față, se purta mai cuvinîtos. Numai pe supt masă li atîngea pantoful, șezînd vecinic între cele două.

Doamna Ponorî era încîntată. Vedeă plăcerea cum radia de un suroasă pe fața căpitanului, dar se simia măgulită. Cine știe de unde poate răsări norocul ferelor? Zestre bun cîcă am, slavă lui Dumnezeu.

Administratorul, avînd prilej de băutură, era prea mulțumit. Dar mai ales era încîntat de societatea ce avea.

Ca dovadă li dădu jertfa ce făcuse: trecu de la pipă la țigara de foi, crezînd că nu se cuvine să afume din lulea fețe așa de distînse. Sublocotenentul vorbea de rude în ie lui, care au intrare la orice ceas la primul ministru, de moștile familei, de fabricile lor schimbate acum în fabrici de muniții. Vorbea despre război și despre viitorul Ungariei c'o inflăcărare care-l aprindea pe administrator, cum aprinde chibritul un șomoiag de paie uscate. Locuința lui, în citeva zile, se umplu de o atmosferă patriotică atît de groasă, încît puteai tăia în ea cu cuțitul.

Ceia ce se petrecea în familia administratorului era o deșteptare bolnavă a simțimentului de unitate cu restul neamului lor, simțiment slabit prin traiul contînuu și îndelungat într'o mare de Romîni, era trezirea dorinței de viață veselă, zgomotoasă, atît de înădăcinată în linia Ungurului neaș, dorință care iu prea avuse înainte prilejul să se manifesteze. Un chef monstru cu lăutari și cu ciardaș e dorit și de cele mai delicate suflete de femei maghare. Și mai era închiderea eșartă a omului din provincie că prin oasă eji ce-

găzduște își ridică prețul propriu.

În locuința administratorului cheful, deci, nu se mai sfîrșia. Din partea celor doi ofițeri, Rușii ar fi putut fugi unul după altul. Dar d-l Ponorî în zori de zi încăleca și-și vedeă de treabă. Se purta acum mai solemn, părea că mai crescuse pe cal, și spre mirarea Corlenilor tot mai mult boscodia pe ungurește. Mai înainte numai sudămile grozave le trimeă oamenilor în limba maternă, acum, tot mai des și poruncile. Dar n'avea încotro! Trebuia să le repete și în românește, dacă voia să fie înțeles cînd vorbea cu femeile, bătrîni sau copii din Cozla.

Se simți parcă a țargul lui cînd rămase să aibă de lucru numai cu prizonierii ruși. Soldații de pază erau numai Unguri, și numai ei înțelegeau suda mele nelegiuite cu care încărca pe prizonieri.

Și nu avea nicio pricină de sfadă ori de minie: Rușii munciau întins, ca niște vite de jug.

Cozlenii se împrieteni ră în grabă u ei. Duminecile, mai ales, îi puteai vedeă pe un șezînd pe la portte, în rînd cu oamenii. Erau îmbrăți cu mîncare, cu tutun. Ba chiar și cu cite-un păhărel de rachiu. Cite-un bărbos ținea pe genunchi vr'un copilăș, îl alinta, îi netezia părul, și-i puneă ntrebări în limba lui ciudată. Copilul rîdea, femeile, bătrîni zîmbiau.

— Nu s oameni răi, săracii!

— Sînt blînzi ca oie!

— Păcăt că nu ni înțeleg limba! Cite lucruri nu iam putea întreba de pre țara lor, pe unde se vor ofili ai noștri.

Dum necile și în faptul serii, după ce satul se liniștia, prizonierii se amestecau tot mai mult printre Cozleni. Iar cite un glas, de aci, de colo, începeau să cînte. Cîntau în cor, pe patru voci, cîntece ne-

mai pomenit de frumoase. Erau tot melodii adîncii, pline de-o jale depărtată, cu întorsături calde, pline de patimă. Ascultîndu-le Cozlenii se umpleau de mirare, se uitau la nămilele acestea de oameni ca și cînd ar fi avut în fața lor o țană. Nu numai simpatia crăștea în suflet le Cozlenilor după aceste coruri, ci și un fel de sfială, de respect pentru oameni voinici și nenorociți, cari, iată, despre țara lor își aduc aminte cînd se pierd în cîntecele acestea înlăcrămate.

După cîntec, cînd se osteniau, prizonierii se trîntiau buște n la pămînt și rămîneau muș, lucru neobișnuit cînd erau mai mulți laolaltă. Cînd se aduna un grup de zece, de douăzeci, ei începeau o discuție nestîrșită. Oamenii se miru cum pot vorb atîta! Cite unul părea că-i popa și ține cazanii în biserică. Nesfîrșite cazanii! Ceașuri î tregi, nu mai sfîrșiau. Și cit ținea ciorovaiala, toți se schimbau; din cit fuseseră mai înainte de liniștiți, pe-atît se aprindeau acum. Mișău din capete, dădeau din braț le lungi, fulgărau din privirile care deveniau acum dure.

Cozlenii făceau roată în jurul lor și ascultau cu mare pătrundere. Ce puteau înțelege? Dar de bună samă vorbeau de lucruri pentru care oameni se pot certa. Își ziceau femeile. Dacă și-ar aminti rumaț de țara lor, de familii lor, pentru ce ar sta une ori să sară unul la celălalt?

— Ciudațioamăni, spun-a e néva din roata ce înunjura pe Ruși.

— Ciudați și neînțeleși! Une ori crezi că poți desp ca butuci pe ei, alte ori sînt gata de ceartă din nimica toată.

Alte ori, împrăștiați printre oameni, pătînd roșcat prin rînd rile cămășilor albe, prizonieri, șezînd pe laviți, pe lungi trunchiuri de stîjar, așternute dinaintea urșilor ori pe pămîntul gol, stăteau cu ceașurile și priveau nemîșcați, pierduți în depărtări.

Încă din întiele zile bătrîni mai sfătoși din sat voră să știe dacă prizonierii au cunoștință de cădere țarului, de schimbările din țara lor. Dar nu cutezară să se apropie de ei cu întrebarea aceasta pînă mai tîrziu.

Pomeniau nume'e de țar, închipuiau cu brațele o izbîtură de pămînt, și apoi arătau depărtările Răsăritului.

Către citi se apropiară cu acest semn, tot înțeleseră, și Romîni se minunară iar: toți știau. Raspun-

deau făcând din palmă un briciu și închizând tăierea capului.

— De unde vor fi auzit ei, măi oameni buni? Lămbă nu cunosc, gazete nu cetesc, și au trecut doi ani de când sint prizonieri, spune „șpanul”.

— De unde? Noi de unde am știut că se porneste bătaie? Nu vorbim satul întreg înainte cu săptămâni?

— Adevărat! Și tot așa a venit vestea cu toate întregile ungurești, de și jandarmii păziau să nu sufle cineva o vorbă.

— Dar cu intrarea României? N'am știut noi aici, încă în dimineața zilei de Sfința Marie? Cum a venit vestea din depărtări?

Și oamenii ar fi dorit să știe de li pare, bine Rușilor ori ba de prăbușirea țării. Dar prizonierii nu mai răspundeau, fie că nu înțelegeau, fie că nu-i auziau și nu-i vedeau.

Nu mai după ce venira și prizonierii cei noi, începu între Ruși o fierbere mare. Grupuri-grupuri se adunau și începeau discuțiile acelea nesfârșite, Erau acum mai vioi, mai sprinteni, veșnica tristețea le dispărui din priviri, și prin ochii lor treceau rar scâlpiri de fulger.

Acum erau destui prizonieri, după șase săptămâni, cari înțelegeau cîteva vorbe românești.

Cozlenii aflară în grabă că în Galiția a început din nou războiul, că Rușii atacă și că în România au început lupte mari. Măi aflară că în Rusia țării, cu tot neamul lui, și a pierdut țărma, că nu mai e țară ce se poartă az bătaia și că în curind se va pune capăt războiului: Rușii vor intra din nou în țara Ungurească, vor ajunge pînă la Budapesta și la Viena și se va încheia pacea. Mai aflară că în Rusia se vor împărți moșurile boierești, și că armata lor abia așteaptă să isprăvească războiul, să se întoarcă acasă, să-și ia în primire noile moșii.

Fierbera în rindurile prizonierilor, după sosirea celor noi, ținu zile de-a rindul. Soldații de gardă navai au adese ori pe uliță, pe hotar, cu arme între ei, să se împărștie a unării. Iși uitau să mai înceapă lucrul. Ori, dacă-l începeau, se treziau de-odată în grupul format, și începeau sfătuirile aprinse care nu mai aveau capăt.

Dar fierbera intră și în rindurile Cozlenilor. Știrile cu noile lupte din România, cu pătrunderea Rușilor în Galiția, începură să li dea noi nădăjdi.

— Poate-l aduce Dumnezeu acum!

— Atunc să tragem clorotele, nu ca la căderea Bucureștilor. Vorbele zburau de la o casă la alta, și oameni, cită vreme ținu infrigurarea Rușilor, nu-și prea bătră capul cu trebile lor.

Dar, după o săptămână două, Rușii se liniștiră, și se schimbă iar în blînd vite de jug spre năcazul administratorului, care nu mai avea prilejul să-i pună pe soldații de gardă să izbească cu parul puștii în cei ce nu-și vedeau de lucru. Cu cit trăia mai mult în beție, cu a it devenia dl. Ponor mai sălbatec.

Un prilej de-a asmuta pe soldații de gardă împotriva prizonierilor, îl dădu Moș Damian, pîrgarul satului, la v. o trei săptămâni după sosirea noilor prizonieri.

Fesea a treia Duminecă în care Rușii cîntă ră în cor la sfința liturghie. Femeile, bătrînii, după intîia Duminecă, nu mai vorbă decit de în nunea asta.

— Nici la vîlădicie nu cîntă așa!

— Crezi că în trupurile lor mari se ascund arhanghelii din cer, și aceia cîntă.

— Și uite că popa se înțelege cu ei. De unde știe Sfinția sa cînd să înceapă: „Iară și țara cu pace Domnului să ne rugăm”?

— Dar ei cum înțeleg cînd trebuie să răspundă?

— Și nu-i mirare că noi nu pricepem vorbele, și cîntarea totuși o pricepem? Știm cînd e „Unuie născut”, cînd e „carii pe Heruvimi” cînd e „Cuvine se cu adevărat? Cum se poate asta?”

Cozlenii și întrebau așa și se minunau, avînd mereu în urechi și în suflet dulcea a nespuse a cîntărilor bisericesti, cîntate de prizonieri.

Cu această dulceață în suflet, amestecată parca de ea, se întoarse dela liturghie și lelea Marina nevasta lui Moș Damian, pîrgarul satului.

De dimineață nu lu chip să-l urnească pe moșneag la biserică. Se zvonise puțin că ar fi să cînte Rușii, dar cei mai mulți nu crezură. Cum să cînte dacă nu știu românește și nu se pot înțelege cu popa?

Marina încă nu credea, dar voi să se folosească de zvon, pentru a-l duce pe pîrgar la biserică: nici în ziua de Inviere nu l-a putut duce. De ani de zile bătrînul nu mai călcase pragul lăcașului dumnezeesc.

Îi puse, de cu sară, hainele de serbătoare, lingă pat, dar mo ul nu se lăsă. dimineața, ademenit Le vazu, zîmbi pe supt mustăți, dar își piemini numai cămașă. Și ieși la

portiuță, își umplu pipa, și începu să cobuiască.

— Dar n'ai văzut hainele toate, omule?, îl întrebă Marina ieșind răpede după el la uliță.

— Ba l-am văzut!

— Și de ce nu le-ai îmbrăcat?

— Dar ce, sint Paștile? Să-mi ieau pietrișul și căldura asta?

— Să vii la biserică, păgînule!

O să cînte azi Rușii.

— Cîntă dracu?

— O, tu, ucigă-te cîl din pietre, făcu lelea Marina, scuiptîndu-și în sin, dar nu te temi de Dumnezeu să vorbești așa?

— Dacă te pui să spui prostii! Cum să cînte în biserică, tu? Nu-i vez, săr cii de ei, că nu știu zice decît *hlea și nema*?

Femeia se gătia de biserică, și apoi, ieșind la portiuță, începu să-l trîgă de mîneacă.

Moș Damian se sculă oțărît se scutură de cai, și porni spre crișmă.

— O! Că nu te mai satură odată Dumnezeu, păgînule, suspină ea, și porni amarită la biserică.

Rușii cîntă ră atunci intîia oară. Cînd sosi acasă, îl găsi pe Damian în păcel, lingă perete.

— N'ai fost, păgînule, nu m'ai ascultat, începu bătrîna, și n'ai ajuns să guști dulceața cea crească.

Bătrînul auzise înainte d. la altii și, cum stătea după masă în crișmă, simți să se bet gește de odată. Se sculă, veni acasă și se trînti supărat în păcel. Muia după cîntăcele Rușilor; seară de seară nu se culca, trecea del, un grup la altu, pînă cînd nu se făcea liniște în sat. Dar cum să cînte ei în biserică?

— Dă-mi pace, femeie, nu mă amări zilele! Știu, am auzit. Și moșneagul se întoarse întunecat, cu fața către oărete.

Dar scapă corul și în Dumineca a doua. În zorii zilei îi puă o rudenie care nu locuia în sat, ci la hotar, cîtiva kilometri depărtare. Porniră să se omenească la crișma Mărgineanului, ar bătrînii nu-l mai putu urni.

Dar cînd corul Rușilor cîntă pentru a treia oară în biserică, moș Damian lu cel dintîi în biserică, frumosprem nit, ras proaspăt. Pare mai tînăr și mai voinic acum.

De cînd începură să cînte Rușii, biserică nu mai încăpea de crîșni. Veniră cu droaia femeile din satele vecine.

Pîrgarul asculta, ciătina de fericire din cap, ochii îi se înlăcrămară. Privi mai mult timp spre cor decit spre altar vremea citîtu liturghia.

Moș Damian părăsi biserică cu

un gând hoărît: dacă nici așa o cîntare nu-i vrednică de un adămaș, ce mai poate fi în lume vrednic?

Nu era nici acum împătînit în sufletul său că atunci, la sosire, nu l-au lăsat să-i omenească. Dar acum, era cu capul limpede: și înțelegea că banii ce-i are el nu-s destui pentru a omeni atîția inși cîți cîntară în biserică.

Vreme de trei ceasuri colîndă pe la cei mai bogăți din sat. Văzîndu-l ieșînd pe-o porțiță și intrînd pe alta mulți se îngrijorară: Ce porunci noi ni mai împarte pîrgarul?

Cînd crezu că-i de-ajuns, se duse atîta la crîșma mîrgineanului să pună la cale adămașul. Moșul știa că în crîșmă nu-i lasă patrulele să intre. Dar înaintea celei de-a treia curți boierești din Cozla erau vr'o zece stejari, cum i-au adus dela pădure, lăsați să se usuce.

La spatele lor pînă la zidul curții, locul era încăt în bălării mari și tufe dese de soc. Aici se adunau grupuri mai mari de Ruși, ba chiar aici cîntau aceia cari l-au ridicat azi în biserică pînă la al nouălea cer. Aici trebuia as uns căutură. Puteai bea aici, pe rînd, să nu te știe nimeni.

Moș Damian potrivea lucrurile așa de bine încît, după ce venîră Rușii, și el li d scoperit tîna, aceștia z bucnîră într'un rîs așa de puternic, încît rîsunară gangurile caselor boierești în toate trei părțile.

La început fură vr'o douăzeci de Ruși, apoi treizeci, apoi mai mulți. Cîntară tot în biserică? Dumnezeu îi știe, dar lui moș Andei nu-i pîsa de asta, ci se gîndia că, de vor veni și mai mulți, nu va fi de-ajuns bătura. Dar alții nu mai venîră. Stăteau în povești cu oamenii, sau în mici grupuri pe uțile satului.

De cîte ori se întorcea cîte unul din as-unziș, îi zîmbia lui moș Damian.

— Harașo! Bun Damian. Bun!

După ce se perindară a treia, a patra oară, începură discuții întoccat, dar fiecare trăgea cu ochiul să vadă nu zăbovește prea mult cel care era la rînd? Larma se ridică tot mai puternică, o hî se tulburau. Făcură cîteva cîntece, dar mai lipsite de armonie, mai sălbatice, mai pline de patîmă.

De odată doi se răpezîră și-l traseră pe al treilea de cizme din bălării. Era un prizonier cu barba aprinsă ca blana de vulpe în băta a soarelui, slab, lung cu obraji căzuți. În vremea cîntecului, că nu-i venise rîndul, el se lăsă pe burtă între bălării, puse o stîlă pînte-coasă, umbrăcată în nuiete, la gură

și supse ca un șarpe care dă de lapte. Cînd îl prînseră, era prea tîrziu. La cîteva clipe după ce-l scoaseră din bălării și-l puseră în picioare, el începu să se clatine și se prăvăli cît a fost de lung. Dar pîlda lui, în loc să desgușie, atrase și pe alții. Cîți nu mai puteau scăpa de supravegherea tovarășilor, sugeau cu sete din rachiul tare, aproape numai spirit.

Moș Damian era mindru de isprava lui.

— Băutura odată, nu li urcă!, zise cea el bătînd pe Ruși pe umeri și se uita cu satisfacție la cei prăvăliți, sau la aceia, tot mai mulți acum, cari clătînîndu-se pe picioare jucau, urlau, făceau gesturi desrădăcinate. Cîntecele se încurcau. Larma creștea. Cîțiva se luară la ceartă, se prînseră de piept.

Inima moșului se înduioșă acum.

— Săracii de ei: nu mai sînt obișnuți cu băutura, de aceea-i trăsnește așa de în grabă.

În curînd prizonierii numai tăcură nicio samă din îndeletnicirea lor. Scoaseră sticlele din bălării: erau patru, toate pînteoase și învălît: în nuiete, și începură să închine cu ele. Moș Damian trebuia să guste și el mereu, să închine. În grabă două se isprăviseră. Una fu invitată peste cap de o namilă de Muscal cu pieptul gol, pîros, și aruncată pînă în mijlocul drumului. Pentru a doua se iscă o ceartă aprinsă: Cîntă a golit-o atît de răpede? Larma și trîgătele creșteau. Venîră Rușii din alte grupuri, și lacomi se aruncară asupra băuturii. Dar cei beți se împotrîviră. În curînd numai rămase în sticlele nicio strop, și cei cari se mai țineau pe picioare se încăierară cu noi veniți.

În curînd fu ca o izbucnire de vulcan ne mai văzută de Cozleni. Un Muscal cu cap de berbec se îndreptă cu glăvățina în zidul curții domnești să și-l spargă. Albul trînit la pămînt, mestecîndu și barba în țîrină, pîngea cu strîmbătură de țîră și se ruga de un tovarăș vecin să-l junghie cu cuțitul. Al treilea bătea mătîni, se închina și clătina din capul mare ca și cînd s'ar sili să deslege o taină. Al patrulea se vîrti supt unul din trunchii de stejar și cînta de acolo popește. Unii se țîrîu în patru labe, alții se imbrăpșeau mestecîndu și bărbile murdare și lacrimile. Iar pe de-a supra celor ce căzuseră la pămînt stăpînia minia desăntuțată în cei ce se mai țîneau pe picioare.

Cozlenii adunați aici din toate uțile satului, îi priveau îngrozîți,

și făceau cruce. Ce i-o fi răpucat? Ce i-o fi schîmba așa de cumplit? Pentru ce se bat? De ce plîng? Ursul acela pentru ce stă călare pe zidul curții și se tot închină cum fac caii de căldură? Dar cei doi gîlgani bălării de ce se țîn de mină și se teagănă la dreapta și la stînga? Dumnezeu să ferească! Au băut, s'au imbatat! Bine, se mai imbată creștinul! Dar nu dă nebunia peste om dintr'o băutura de rachiu!

Așa vorbeau Cozlenii, femeii și bărbații, privîndu-i cu spaimă c'un fel de compătîmire și depărtîndu-se răpede pentru a veni alții să se mire.

Dar larma crescuse peste satul întreg, pătrunse prin cîntecele stridente ale celor două cumnate ale administratorului, și sublocotenentul țîni pe ușa.

— Ce este? Ce s'a întîmplat? Intră bă căptanul cu limba legată.

— Se pare că se bat doborîtoarele acele, de Muscali, răspunse dl. Ponorii și, avîntîndu-și arma în spate, ieși după sublocotenent.

Se auziră semnale. Patrulele de pază se adunară.

— Să dați fără milă! Să dați să stingeți, striga administratorul, ca scoși din hre.

Oamenii fugîră, se împrăștiară, Paturile puștilor izbiră în încăierare, baionetele luciră.

Dar mulți dintre cei beți trîniți pe pămînt nu putură fi mișcați din loc.

Își desgoliau pepturile pîroase, gemînd.

— Impunge batiușca, ucide!

Ei rămaseră în drum. Gemetele, urletele lor se auziră pînă tîrziu. Apoi satul se liniști.

Auunci moș Damian ieși din bălării, dintre tufele de soc, cu sticlele. Se uită la cei întîși pe jos și zise, atîngîndu-i cu piciorul:

— „Bine măi fîrtați, așa stăteți voi de stabi la fire? Et tăcea socoteala în cap: cîți Ruși, cîte chilograme de rachiu? „Nu vine o jumătate pe cap de om. Acum se poate că unii au lăcomit și au supt prosteste, cînd se lăsau pe burtă în bălării. Dar de-o jumătate cine se imbată? Nicio femeie mai în virtute! Ei, săracilor n'apă mai băut de mult, asta e! Eu după o boală ce m'a tras între noapte și viață, cînd am băut mai întîiu, m'am amețit ca o găină din trei pîhărele!”

Bădicul se strecura printre trupuri și vorbea singur. Se opri înaintea unuia, care reuși să se scoale pe lungi picioare încovoiate

ingropate în cizme, și care începu a poartă din degete ca de joc. Dar se prăvăli răpede, și, ridicându-se în genunchi, începu să se închine:

— Ce rozne-s astea, bre tovarășe?, întrebă moș Damian, crezând că Rusul trebuie să-l înțeleagă pentru cele două cuvinte din urmă? De ce nu poți avea pace? Ce te arde? La ce te gîndești?

Dar Muscalul nu-l auzi își văzu de îndepărtarea lui, iar moșul, scribit acum, porni să ducă sticlele la crîșma Mărgineanului.

— Oameni buni vor fi ei. Dar nu-i duh cit într-o femeie! Bautura nu-i pentru ei. Și în drum spre burtă se gîndi la superioritatea lui: Cit poate el înghiți pînă-i vine să cînte? Și, cîntînd, cit mai poate încă bea? Iar că s'a întrecut măsura, cine s'apucă de ceartă ori de plîns? Te culu și dormi buștean, laca se mai supără baba, dar îi tre e și ea. Pe cînd aștia, dacă se îmbată, ce răs în stare să facă? Din neclînut și mut, urlă și sare pe păreți. Him! Oameni primejtoși! Dar, de cîntat, cîntă cum n'am mai pomenit! Intră în rîșmă și dădu sticlele.

Mărgineanul era îngrijorat.

— Eu n'am știut nimic, moș Damiane!

— Vez bine că nu!

— Dumneata ai dus rachiul să vă omenți în epitropia bisericească.

— Bine, bine, Mitre, ce mai tot îndrugi?

— Vorba e că într-o strîmtoare putem jura amîndoi pe înțelesul acesta.

— Eu fac, eu răspund. Tu nu avea nicio grijă. Da mi mai bine un păharel c'acii e vînt, zise el, ară înd sticlele.

Moș Damian mai zăbovi puțin la Mărgineanul, gîndindu-se mereu la tîrea și bă a Rușilor.

Dar isprava lui fu descoperită și sezu două săptămîni la răcoare.

Cîteva zile după beția prizonierilor, Cozlenii se feriră de ei, pîrîndu-li că poartă mereu ceva împungător în privire, și temîndu-se să nu izbucnească din nou în ei neînunia aceea. Dar Rușii rămaseră mereu liniștiți, tăcuți, plecîndu-și grumazii în jug. Oamenii se apropiară din nou de ei, și unii din tre prizonieri începură a învăța binișor românește.

Dela o vreme, prin Septembrie, mai trecînd toată lucrul, cei doi ofițeri căpătără îndrumări să împartă prizonierii pe la gospodăriile țărănești care aveau să se folosească de ajutorul lor.

Parintele Mihuleț ceru patru. Nu

mai avea nicio slugă, și, cum Petru nu se mai întorcea, iar despre partea lui Vasile moșia ar fi putut rămînea nemuncită, părintele nu mai răzbi cu munca, cu alergarea. Cei doi ofițeri fură gata să li implinească dorința, dar Administratorul se împotrivi. Preotul ceru ajutorul notarului, și acesta, prin mijlocirea ofițerului rus, reuși să îndupleze pe căpitan să treacă peste supărarea d-lui Ponori.

— Ni face și părintele destule servicii, domnule administrator, zise Șvabul, cercînd să-l îmbune pe cel cu mustața mereu imbrizoată. Li face slujbă la biserică, îi împărtașește cînd sînt bolnavi. De două ori a sfințit apa și i-a botezat. Și nu știu că n'a vrut să primească nici odată un ban pentru osteneală?

Patru prizonieri grei, întunecați și bărboși intrară în slujba părintelui. Bătrînul începu să mai răsuflă. Mai ales că nu mult după ce cîștigă pe Ruși, îi sosi o scrisoare dela ginerele său, dascălul Petru Grecu, în care acesta îi trimitea o veste bună. Scăpase de front, înainte de a-l vedea. A fost mutat în cîteva garnisoane, iar acum e împărțit la serviciul de aprovizionare al armatei.

— Cumpără vite de prin sate și nutreți, a spus tare părintele.

— Ce face?, îi trebă lelea Ana.

Parintele clătîna din cap și zîmbi:

— Își scapă omul capul cum poate. Bine că a cunoscut meșteșugul de-acasă; că a început cu cei de aici. Nu ti-am spus eu că, după trei ani de război, toată armata-i putredă? Numai bani să fie, în mintii capul dîngura tînelului. Iară ni mai cere, d' r spune că-s cei din urmă. Scrie că de-aici încolo e domn, și po te o să facă el bani să ni întoarcă paguba și să-i mai rămînă. Aștia nu samănă cu răposatul, cuscră! Mi s'ar părea că e copilul dumitale.

Vestea cea bună ump'u de bucurie pe Anastasia, care, într-o după-amiază, își vesti pe totii cunoscuții de marele noroc al lui Petru. Își s ruta mai cu patimă cei doi comișai, se însenină și se puse pe-o hărnicie încît îl băgă în speriați pe preot.

Pilda părintelui fu urmată de alții, și, către toamnă, în vr'o douăzeci-trezeci de gospodării țărîni se învîrtiau un Rus sau doi, iar, cînd se puse iarna, pe lingă ei mai mul e sănii cu lemne și cu gunoii treceau prizonierii cu biciul pe umăr.

Lelea Ana se liniști acum din partea dascălului, dar, cu cit tre-

cea vremea, era tot mai neliniștită din partea lui Vasile, a notarului. Băatul se făcuse și mai slab, și mai uscat, iar ochii negri, arzînd mereu ca de friguri, păreau că s'au adîncit și mai mult în orbite.

Îi opria în drum, se făcea că are de lucru la cancelarie, la el acasă, și, unde-l prindea între pa'ru ochi zicea: Doamne, Vasile, cum te-ai schimbat tu!

Și îndată îi și izvorau lacrimile.

— Cum m'am schimbat, mamă?

— Dar tu nu vezi, nu simțești?

Trebuie să ai o boală.

— Am mult de lucru, mamă, asta-i! Puterile se istovesc cînd muncești pentru trei patru!

Dar bătrîna nu se liniștia cu răspunsul. Știa din-sa bine că munca prea multă istovește. Ea știa ce însemnă să lucrezi în locul a doi și trei. Dar nu topește, nu te stinge numai chinul cel din lăunțu. Cine-s mai p'ap' dîte în sat? Acelea care au morți departe, schilavi pe lingă casa, și în bătaie oameni de la cari nu mai au nici o șure de ani de zile. Lua p'ldă de la ea însăși: pînă n'a știut că Petru-și poate pune la adăpost viața, ce-a pățit? Preotul ei o cirpă lăpădată. Și cum s'a topit? A îmbătrînit cu anii!

No arul trebuia să aibă o suferință, poate chiar o boală. Și lelea Ana se gîndia tot mai cu năcaz la seminarul de clerici. De acolo, mai întîiu, i-a venit băatul schimbat, slab și deșirat ca o prăjină. Vr'un rău se va fi încuiat poate în mădularele lui încă de acolo.

Dar, după ce începu să vadă pe noru-sa notă, aștia tot mai des plîmbindu-se pe ulițele satului, cu oțiterul acela rus, alte bănuiei începură să coboare în sufletul mame. Văzu cu mirare că Vilma se rumenise, se îngrășase puțin, părea chiar că a crescut mai mare, că s'a făcut mai vornică. Și cum ridea la dreapta ofițerului, cum își dădea pe s'ate capul acela de păpușă, lășînd să i se vadă grumazii albi și fragezi!

Lelea Ana ni iodată nu s'a putut împăca cu căsătoria asta! Ce găsisse Vasile la muiereșca aceea palidă și puțnică, s'o ducă viuțu? Și nici avere nu avu e un colț de țară! Vr'o zece iugăre de pîmînt, și se mai vorbia de bani puși la bancă, dar de aceea nu s'a ales nimic. Aui fost, n'au fost? Dumnezeu știe! Iva fi p's bătrîna de-o parte pentru zilele bătrînelor!

Însă avu ea cu cine vorbi atunci? A întreat-o Vasile o s'ngura vorbă? De capul lui a făcut!

Și, totuși, nu putea să zică: „De cap să-și fac acum”. Nul Trebile-i mergeau bine lui Vasile; moșia, muncită de Petru, chiar dîmîndu-i veniturile, îi aducea parale frumoase pe scumpetea asta la care lelea Ana se gîndia cî n fel de lăcomie. Apoi aducea și slujba! Dacă nu curgea, picuia! Lelea Ana se împăcase cu vremea de părăsirea preoiei din partea lui Vasile. E tot în sat, e tot lingă ea!

Dar s'ar putea ca o femeie să strice rosurile unui bărbat? Se înșală dînsa, ori chiar zburdălnicia aceasta a notărășii cu Rusul îi strică zilele copilului ei? Dar cum se poate? El n'are ochi să vadă? Și, dacă are, nu știe care-i legea muierei că începe a se uita după

bărbat străin? Să lase el să i se strice în ma și rostul vieții? Dar mină nu-i? Piete nu-s? Și cine-i poate porunci să țină pe Rus în casă?

Lelea Ana se frămînta cu bănuiele. Nu știa ce să creadă. Doamnele așa-s! Ele rid și-si petrec și cu bărbați străini, și nimeni nu li ia în nume de rău. Poate așa-i legea lor. Una de-ale noastre, dacă s'ar purta așa, ar aprinde gura satului. De, ce mai știți! Poate muiarușca nu-i vinovată, poate tot a țâmas el cu rău în trup de cînd a fost în seminar.

Nu se putea hotări ce să creadă, dar începu să urmărea-că mai de aproape cărările Vilmei.

(va urma)

Ruga omului

*In amurg, pietoșii munți,
Preoți ai singuratății,
Pe ruinele cetății,
Ninse cu argint de lună,
In amurguri, nașii munți
Către apus ingenunchiază,
Iară albele lor frunți
Nimburi aurii de rază
Tânc te 'ncunună...*

*Peste munți înalt ierarh,
Din pietrosul lui coctaur,
Omul — ca un patriarh —
Înaltînd spre cer, în paimă,
Soarele — potir de aur —
In tăcerea sării, calmă,*

*Pe noptateca irugă,
Glasul lui șoptește-o rugă:*

*„Soare, inimă de aur,
Sacră flacără eternă,
Tu ce'nvii a noastră țărână,
Și tariile albastre
In lumina ta se scaldă, —
Dă-ni sufletelor noastre
Pinea ta de-apururi caldă,
In febe de lumină,
Ca să radieze 'n tină.
Sufletul să-mi fie plin
Pururea de har divin!*

Ion Buzdugan

Moș Toader Grindu

După „La Bronnette”, poem de Edmond Rostand

În sara zilei Sf. Arhanghel Mihail și Gavril, Mihalache Drozan, primarul comunei Păstrăveni, era încunjurat de cîțiva prieteni vechi, cu cari își serbătoria zîua numelui. Ghiță Hromei, notarul satului și preotul Costache Mrejeriu erau cei mai veseli și buni de gură. Notarul, un om mărunțel, ciupit de vărsat și negricios, spunea felurite snoave pline de haz, iar

cînd cei dinprejur rîdieau cu poftă mare, Ghiță Hromei tăcea de odată, se uita la dîșii, surzînd, mulțumit, și ochii săi mici scînteiau de șiretenie. Părintele Costache, om bătrîn, dar sănătos și voinic ca o grindă de stejar, povestia felurite istorisiri, pline de pilde și învățături frumoase, din cărțile sfinte și din vremurile de mult trecute ale voevodilor pămînteni. Preotul avea

o frunte mare și senină, de-asupra bărbii albe străluciau ochii albaștri, plini de bunătate și blindețe.

Mihai Drozan era om cuprins, avînd avere destulă, moștenită dela părinți și agonisită de dînsul prin muncă cinstită. Douăzeci de fălci arătură, o vie mărișoară pe coasta Cireșului trăsniț, vite destule, o casă frumoasă cu cerdac și livadă, în vatra satului. Foarte harnic și păzitor al datinilor strămoșești, primarul a stăruit atît de mult pe lingă oamenii din sat, încît, în vre-o trei ani, au strîns, cu toții, bani destui și s'a clădit o biserică mare avînd hramul Adormirei Maicii Domnului.

Astfel, s'a împlinit visul de tinerețe al preotului.

Imbielșugată masă era, în seara aceea, la badița Mihalache, cum îi spun sătenii. După ce au așternut mai întîiu, drept tencuială, un borș de crap pipărat, trandafiri cu usturoiu, costițe de purcel pe varză și o friptură de curcan rumenit la jăratec potolit, moș Toader Grindu, socrul gazdei, a adus, din pimniță, două căni mari, burduhoase, pline cu vin vechiu tămîios, galben ca chihlimbarul topit.

Sfînt lucru, lăsat de Dumnezeu spre bucuria noastră a păcătoșilor, un păhar de vin bun, dar, mai cu samă, la un ospăț bogat și cu prieteni încercați împrejurul tău...

Se înserase de-a-binelea. Era un ger uscat de crăpau pietrele. Troiene mari de zăpadă aco-periau cuprinsul.

Tăriile cerești, unde începură să clipească ochii de aur ai stelelor, revărsau o liniște adîncă de-asupra satului amorțit în visul iernii. În vatră ardea o loadbă mare și noduroasă de fag, gemînd sub bicele flăcărilor. Glumele curgeau gîrlă, așijderea și vinul în păhare, unde nu prea sta să mucezească.

Moș Toader a făcut mai multe drumuri cu cîmile la pivniță.

Doamne, ce mai pîntece hlupav
aveau și cămile acelea! Oricît
vin turnai în ele, - degeaba, nu
se mai săturau, ba, parcă, li
se căsca gura tot mai mare spre
paguba polobocului.

- Tată, zise, într'un tîrziu,
Floa: ea, nevasta lui Drozan către
bătrîn, ia vezi că s'a făcut
noapte. Lui Gavrilaş și Irinucăi
li-a venit moș Iene pe la gene.
Spune-li o poveste frumoasă,
după cum știi. Ei vor adormi
ca doi îngerași, iar noi ne vom
minuna de vorbele matală.

Moș Toader Grindu luă de
mîni pe Gavrilaş și Irinuca, apoi
ii puse în genunchi față de
sfintele icoane, îmbrăcate în
argint și afumate de vechime.
După ce au spus cu glas tre-
murate „Tatăl Nostru“ și s'au
s'au închinat, copiii se așezară
în patul lor, cu ochii nevinovați,
mari, deschiși în spre bunicul,
pentru care aveau o dragoste
nețărîmîrită.

Moș Toader, așezat pe mar-
ginea vetrei, se uită o clipă, in-
duioșat, la nepoți, pe urmă, tre-
cîndu și mîna prin pletele mari
albe, începu să povestească:

„Pe vremea aceia, de mult,
traiau, la marginea unui sat
departe, o biată babă hodoro-
gîită de bătrînețe, mama Frăsina.
Împreună cu doi nepoți mititei
Negoiță și Simina. Părinții co-
piilor muriseră, de vre-o cîțiva
ani, într'o întîmplare grozavă.
Fiind plecați des-de-diminează
cu o căruță de grîu la oraș, au
întîrziat cu cumpărăturile și i-a
apucat noaptea pe drum. Era
iarnă grea ca acum. Cînd au a-
juns la moara părăsită, aproape
de poarta țarinei, li a ieșit îna-
inte o haită de lupi flămînzi, și
i-a sfișiat. A doua zi oamenii
au găsit osămintele lor lingă
căruța goală. Cei doi copilași
orfani, *Negoiță și Simina*, pre-
cum și toată gospodăria, au
rămas în sama mamei Frăsina.

Dar, ce poate să facă o biată
babă singură acolo unde e ne-
voie de mîna unui bărbat vrednic?

Averea, încetul cu încetul, s'a

prăpădit de tot. Au venit vre-o
două veri secetoase la rînd și
bătrîna, nemai avînd parale pen-
tru lucratul pămîntului, a vîndut
două vite slabe, ce mai rămă-
seseră, iar locul l-a dat în dijmă
la unul Vasile Oană, om aprig
și hrăpăreț.

Aistuia, ce credeți că i-a tre-
cut prin gînd? Ia să pună ghiara
pe pămîntul copiilor. Ba, într'un
an, că n'a avut sămînță destulă
și a trebuit să mai cumpere,
ba, într'alt an, că muncile au
fost prea scumpe, încît mama
Frăsina, ca să poată hrăni, îm-
brăca copiii și, să-i țină la școală,
a trebuit să zălogească locul,
chiar lui Vasile Oană.

Atît a așteptat și badea Va-
sile, care, înscriind o camătă
mare de tot în act, peste un
an a scos pămîntul la mezat și
a rămas asupra lui.

Biata babă se trudia din greu
să iasă la liman, dar fără nici-
un folos. A început să dea din
lucrurile ce avea, iar, la urma
urmei, a vîndut și vechea casă
a părinților. Cu ce li-a mai ră-
mas din bani, mama Frăsina a
cumpărat o căsuță de vâlătuci
cu două încăperi și un locușor
împrejur, unde samăna zarzavat
pentru hrană.

Iarna, stăteau cu toții în bu-
cătărie. La fiecare colț rînjia
sărăcia: o plită de lut cu două
ochiuri. Lingă zid erau lavițe
de lemn acoperite cu cergi vechi,
făcute din petecuțe împletite. Pe
o policioară, se vedeau o traistă
cu mălai, o sticlă cu oțet și o
gazorniță spartă. Într'un un-
gher, o icoană și un hîrb de
candelă. În cotlon torcea, cu
ochii închiși, uu motan roșcat,
cu care se jucau copiii.

Era în ajunul Crăciunului.
Un ger amarnic de tipa mița
de frig. *Negoiță*, umblînd prin
omăt, s'a rîicit greu și a început
să tușească. Mama Frăsina l-a
pus în pat, i-a descîntat de
deochi, l-a frecat bine cu oțet
și i-a dat să bea un păhărel de
vin roș, fiert cu zahăr și scor-
țișoară. Dar, degeaba. *Negoiță*

tușia din ce în ce mai rău. Piep-
tul lui horcăi atît de tare, cînd
il apuca tusa, încît te podidiau
lacrimile de milă. Noaptea îl
scuturau frigurile și băiețelul a-
iuria. Mama Frăsina și Simina
erau tare îngrijate.

A doua zi, urma să fie Cră-
ciunul. Baba, văzînd că nu mai
are lemne de foc, a plecat, fiind
vremea liniștită și cerul limpede,
cu o roabă, să ceară cîteva hlen-
duri de gîrnează lui Vasile Oană.
Dar badea Vasile, om rău și
abraș, a dat-o afară.

Mama Frăsina stătea așa,
lingă roabă, în mijlocul drumu-
ui, plîngînd, neștiind încotro
să apuce.

De-odată, se apropiară doi
drumeți. Unul era tînăr, înalt,
bălan, cu ochii mari negri. Ce-
lălalt, care se ținea pușin mai
în urma celui dintîiu, era bă-
trîn, gârbovit, cu barba lungă
albă și ținea un toiag în mînă.
Tînărul se opri și cercetă pe
babă de ce plînge.

- Ei, mă mai întrebi și
d-ta de ce mă bocesc? Da' sint
o biată femeie bătrînă. Am un
nepoțel greu bolnav. Banii s'au
isprăvit, lemnele de asemenea,
și-i frig grozav. Ce să mă fac?
Doar de mi-ar da Dumnezeu
puterea să smulg un bulgăr
din soare și să l duc în roabă
acasă la copii, ca să i mai în-
călzesc. Mama Frăsina povestî
apoi călătorului, în scurte cu-
vinte, tot ce-a pășit de vre-o
cățiva ani încoace.

Bîrînul luă pe acel tînăr
la o parte și-i z se zoric:

- Doamne, nu vezi că baba
asta-i nebună? Auzi, să care în
roabă un bulgăre de soare? Mai
bine să ne vedem de drum.

Cei doi călători erau Isuș
Hristos și Sîntu Petre. Mintuito-
rul se uită lung la paznicul
Raiului și la bătrînă, cu o bu-
nătate nesfîrșită.

- Lasă, Petre, să se împli-
nească vrerea femeii, - și Isuș
ridică mîna dreaptă spre ce-
ruri.

Atunci, cu o scăpărare de

fulger, un strop mare de lumină s'a desprins din soare și, rostogolindu-se pe o rază, se opri drept în roaba mamei Frăsina. Bata femeie, văzînd o minune atît de mare, s'a prăbușit la pămînt cu fruntea în țărîna, și prea slăvind numele Domnului nostru Iisus Hristos....

Cînd s'a ridicat bătrîna, cei doi drumeți dispăruseră. Mama Frăsina a simțit, de-odată, cum se risipia grija ce-i apăsa inima și o liniște dumnezeiască i se pogora în suflet.

Apoi, baba, nemai avînd altă treabă, apucă de hlubele roabei și o porni spre casă cu bulgărul de soare, ce răspîndea o lumină puternică de-și lua vederile.

Un bătrîn frumos, cu haine albe ca zăpada, o întîmpină în dreptul porței.

— Haide, mamă Frăsino, bine că te-ai întors odată, de cînd te aștept. Iaca să știi, eu sînt Sfîntul Niculai cel puternic și bogat, care stă în Raiu pe doi saci cu galbeni. M'a trimis Mîntuitorul să dreg trebușoarele pe aici. Hai, vino de vezi dacă mai cunoști ce a fost înainte.

Bătrîna rămase înmărmurită. Cocioaba cea veche se prefăcuse într'o casă mare cu cerdac. În ogradă erau niște grajduri înalte, unde se auziau nechezînd cai, mugînd boi și grohăind purcei. D'apoi cînd a pășit pragul! Negoia, sănătos, vesel și Simina, trăgeau de hățuri un căluț frumos de lemn, îmbrăcat cu hamuri de piele aurită. Imprejur unde te uit-i numai lucruri bogate: velințe de lînă și mătăasă, așternuturi, lucrute la gherghef cu arniciu roș și negru, scrnuri de nuc, dulapuri cu oglindă. Din camera de mîncare de alături, venia un miros tare bun de friptură de curcan, taman ca acum, încheie vorba, rîzînd moș Toader Grindu...

Gavrilaș și Irinuca adormiseră de mult.

— Bravo, moș Toadere, frumoasă poveste, zise Notarul Ghiță Hromei. Bea și mata o leacă de jin, că și s'o fi uscat gîtlejul de atîta povestit.

Moș Toader luă de pe masă

o stacană plină ochiu cu tămîios și o duse la gură încet, cu multă cumpătare.

N. N. Lenguceanu.

Caer blind resf ră-te *)

*Caier blind, rsăfră te,
Fir auos înșira-te;
Caier tamic, spune-te,
Nu uta niciunele.
Iar, tu dor, sporești le,
Să-mi urziți poveștile...*

*Nod de lacrimi, iar te urci
Firete să mi te'ncurci,
Cînd așa de bine mi-i
Gîndului și inimii?*

*Ci te lasă că-i păcat —
Cu cît tremur t-am veghiat
Pînă t-am văzut ales
Dintr'al nopțuor eres,
Și din zuele de dor,
Așteptatul drag fuor!*

*Ori, de poate nu mai ai
Loc în suflet să mai stai,
Te destă încet și vin'
Fără hohot, nici suspin,
Ci în lacrimi aulci și moi
Scaiaa-mi ochii aminaoi
Și le spală din lumini
Umbra orișicari vmi...*

*Caer blind, răsfră te,
Fir auos înșira-te;
Caer tamic, spune-te;
Nu uta niciunele,
Iar tu, dor, sporești le
Să-mi urziți poveștile...*

Elena Farago

*) Cu această poezie a debutat în „Sămănătorul” cu douăzeci de ani în urmă d-na Elena Farago.

Bătrîni

E după-amiază. În cerdacul umbrat de rouruscă, Cuconu' Iancu șade, sorbind rar din catea dînd drumul ades la rotocoale de fum din lulea, spre tavanul cerdacului. Linga el baba impletește ciorapi cu ochelarii pe nas. Motanul s'a încurcat în ghemul de lînă și-și face de joacă, prinzîndu-se că într'o rețea. În streășina casei rîndunelele nu mai conținesc din ciptait. E o zi de vară. Firea lenevește ca o batrîna mol uma. Și în ștea nu o turbura decît doi cocoși de prin vecini, ce se tot ocărăsc în limba lor neînțeleasă.

În departare, se zăresc ca prin vis vulturile simli ale mun-

ților. E tăcere. Dintr'un timp, batrîni au așipit în cerda ul lor. Batrîna, cu ochelarii căzuți pe virful nasului, și cu lucrul pe podele, cuconul Iancu cu luleaua lumegînda'n colțul gurii. Is m'nunati, așa cum dorm împreună într'o amiază de vară. De supt caciula moșului curg rare fire argintii, și barba mică și neîngrijită îi împunge pieptul. Bătrîna, asemenea, e albă colie. Și dorm somn ușor ca doi copii.

De-odată cocoșul, care tot dăduse tircoale, sare din ogradă pe parmacul pridvorului, și dă drumul la o trîmbițare ne-bună, batînd furtunos din aripă. Ptul, uc-ga-te toaca de zdrăhon, —

striga cu obida moșneagul, a-
dunnd de pe jos luleaua și
ochelarii batrini.

— Ia te uită, domnule, ce
pasare nerușinata, să te sperie
din somn: te uiti mata, — hm;
îți place, Zoito?

— De, Iancule, pasare de la
Dumnezeu! Ce știe ea?

— Păi pasare, pasare, da-i
soiu rău; azi așa, mâni așa; păi
stai că-i taiu eu porția..., să vezi,
mata cum o să-i mai șada de
bine în oala cu fiertura. Stai
că te 'nvaț eu pe mata dom-
nule cocoș., să mai turburi
somnul creștin lor., mai graește
el, amenințîndul cu degetul.
Bătrina rîde pe ascuns și gin-
dește:

— O pierdut mult moșul
mieu!

Ea nu vede că mița a ajuns
cu ghemul în fundul pridvo-
rului, înșirîndu-l de toate cele...
Moșul a plecat nu știu ce să
trebaluiască prin casă. Cucoana
Zoita mai rîde ce rîde, pînă
vede bunatatea de treaba ce-
lăcuse mița și începe și ea cu
dojana, țipînd ascuțit:

— Bata te să te bată de
mița nebuna și de soiu rău:
te uită mata ce mi-a făcut, mai
să mă ieu cu minile de par!...

Și tot ocarăște în van, căci
mița șade cocoțata sus pe po-
licioara și și spala tacticoasă
lăbuțele albe. Fata mică și ve-
sela a cuconului Iancu se arata
boțita de ris, în cadrul ușii:

— De, Zoito... gîndește., do-
bitoc nepriceput., poți să-l o-
mori?

Și-și întoarce fața și rîde
șugubaț, gîndind:

— Hei!... a pierdut mult baba
mea..., saraca!...

* * *

E pe 'nserate, soarele se as-
cunde din ce în ce după un
holm. Ciocirile au prins să a-
murească, una cite una, arun-
cînd cite un ultim cripit din
slava, către lanurile coapte...
Vitele vin de la pășune agale,
ridicînd colbul drumului: de

departe se aude boncaluitul
buhaiului...

La cuconu' Iancu, nu se simte
niciun suflet, nicio mișcare;
numai dac' ai privi după imple-
titura de rouruscă, ai vedea cum
bartinii șed spate 'n spate, ne
spunîndu-și iotă.

Moșneagul, ca toți moșnegii,
cari au cite o leacă de artag,
ia așa ca să se afle 'n treabă,
a răscolit prin unghere, și a
văzut că-i lipsesc niște sticle.
Atît i-a trebuit...

— Ha!... Ai mata știința
Zoito, că ni lipsesc trei sticle?...
Dar ce să mai zic, ai mata
grija de ce se află în casa
asta?...

— Iar, Iancule, iar, — în-
tîmpina bătrina cu blindetă, că-
tînd să-l împace.

Dar el, aș, ti da 'nainte:

— Sigur, iar... las' să mi se
prăpadească toată casa, să mi
se ducă totu 'n vînt, ca praful,
și eu să tac, păi... hm!...

Și dintr'asta s'au supărat,
dar rau de tot, căci acum șed
spate 'n spate și bombanesc
mereu, jurîndu-și fiecare să
nu și mai vorbească.

Pe uliță un flăcău trece a-
gale, ingînd o frîntură de
cîntec vechiu:

*Noi ne-am iubit de mici copii,
Și ne-am iubit de atunci mereu,
Iar, dac'a fost bolnav să fi,
M'a șt. ut numai Dumnezeu.*

Și glasul acela tînar răsuna
limpede și trist în sfîntitul de
vară. Trist ca ecoul unor a-
mîntiri ce se 'ntoarnă din vremi
apuse.

O lacrimă se ivi pe obrazul
zbricit al batrinului, o alta pe
al batrinei.

— Ce plîngi, Iorgule?...

— Ce plîngi, Zoito?...

Și batrinii uitara supărarea,
privindu-șe blind cu ochii în-
lăcrimați...

Soarele scăzuse acum cu
totul după holm, lasînd un
pirjol rubiniu în urma, și cî-
ntecul tînar, acum departe, trist,
plin de aduceri amînte...

Greierii țîrtiau molcum. Țî-
ntînd ison zefrului, pir, pir, pir,
pir. Rubiniul apusului li poleia
fața și părul argintiu, și, cum
ședeau așa alăturați, cu ochii
pierduți în zarea asfîntului,
pareau că gîndesc să spuna a-
mîndoi aceleași vorbe, aceleași
gînduri.

— Țî-aduci amînte din vre-
mea cea de demult?...

Radu Boureanu

INTUNERIC

— FRAGMENT —

— Dă-i drumul!

Caii se opintiră o clipă în
șleauri înfiorați de biciu, apoi,
cărufa stătută, cu roțile înfun-
date în glodul cleios se urni
greoiu scăpătînd pe prundul șo-
selei, asprit de ploile necurmate
de două săptămîni.

În larg cerul era încă închis,

Norii se mînau unii pe alții
se îngrămădiau spre apus, alun-
gîndu-se ca o haită înebunită.

Hîncu cătă îngrijorat în sus,
apoi privi plietisit, cu ochii os-
teniți, pădurile îndepărtate, go-

lașe de frunză; zări luneca în-
cată în petece lungi de apă mî-
loasă.

— Mîna, loane, înoptăm pe
drum.

Omul șfichiui tăcut de două
ori gloabele care rămîneau tot
în trapul lor anevoios.

Lui Hîncu i se părea că merge
prea încet.

Orașul era departe, cale de
două poște, și el se temea să
nu l prindă întunerecul în drum.

Răcoarea stăruia.

Strîns e între umeri suba

striga cu obida moșneagul, adunnd de pe jos luleaua și ochelarii batrini.

— Ia te uită, domnule, ce pasare nerușinată, să te sperie din somn: te uiti mata, — hm; îți place, Zoito?

— De, Iancule, pasare de la Dumnezeu! Ce știe ea?

— Păi pasare, pasare, dai soiu rău; azi așa, mâni așa; păi stai că-i taiu eu porția..., să vezi, mata cum o să-i mai șada de bine în oala cu fiertură. Stai ca te 'nvaț eu pe mata domnule cocoș., să mai turburi somnul creștin lor., mai graește el, amenințându-l cu degetul. Bătrina ride pe ascuns și gîndește:

— O pierdut mult moșul meu!

Ea nu vede că mița a ajuns cu ghemul în fundul pridvorului, înșirîndu-l de toate cele... Moșul a plecat nu știu ce să trebaluiască prin casă. Cucoana Zoța mai ride ce ride, pîna vede bunătatea de treaba ce-i făcuse mița și începe și ea cu dojana, țipînd ascuțit:

— Bătă-te să te bată de mița nebună și de souu rău: te uită mata ce mi-a făcut, mai să mă ieu cu minile de par!...

Și tot ocarăște în van, căci mița șade cocotată sus pe policoara și-și spală tacticoasă lăbuțele albe. Fata mică și veselă a cuconului Iancu se arată boțită de ris, în cadrul ușii:

— De, Zoito... gîndește., dobitoc nepriceput., poți să-l omori?

Și-și întoarce fața și ride șugubaț, gîndînd:

— Hei!... a pierdut mult baba mea..., saraca!...

* * *

E pe 'nserate, soarele se ascunde din ce în ce după un holm. Ciocrițele au prins să amutească, una cite una, aruncînd cite un ultim crișpit din slavă, către lanurile coapte... Vitele vin de la pășune agale, ridicînd colbul drumului: de

departe se aude boncăluitul buhaiului..

Lacuconu' Iancu, nu se simte niciun suflet, nicio mișcare; numai dac' ai privi după implementura de rouruscă, ai vedea cum bartinii șed spate 'n spate, ne spunîndu-și tota.

Moșneagul, ca toți moșnegii, cari au cite o leaca de artag, ia așa ca sa se afle 'n treabă, a răscolit prin unghere, și a văzut că-i lipsesc niște sticle. Atît i-a trebuit...

— Ha!... Ai mata știința Zoito, că ni lipsesc trei sticle?... Dar ce să mai zic, ai mata grija de ce se află în casa asta?...

— Iar, Iancule, iar, — în timpina bătrina cu blîndeță, cătînd sa-l înpăce.

Dar el, aș, îi dă 'nainte:

— Sigur, iar... las' să mi se prăpădească toată casa, să mi se duca totu 'n vînt, ca praful, și eu să tac, pai... hm!...

Și dintr'asta s'au suparat, dar rău de tot, căci acum șed spate 'n spate și bombanesc mereu, jurînduși fiecare sa nu și mai vorbească.

Pe ulița un flăcău trece agale, ingînd o frîntură de cîntec vechiu:

INTUNERIC

— FRAGMENT —

— Dă-i drumul!

Caii se opintiră o clipă în șleauri înfiorați de biciu, apoi, căruța stătută, cu roțile înfundate în glodul cleios se urni greoiu scăpătînd pe prundul șoselei, asprit de ploile necurmăte de două săptămîni.

În larg cerul era încă închis, Norii se minau unii pe alții se îngrămădiau spre apus, alunghîndu-se ca o haită înebunită.

Hincu cătă îngrijorat în sus, apoi privi plătisit, cu ochii ostentii, pădurile îndepărtate, go-

*Noi ne-am iubit de mici copii,
Și ne-am iubit de atunci mereu,
Iar, dac'a fost bolnav să fi,
M'a ștut numai Dumnezeu.*

Și glasul acela tînar răsună limpede și trist în sfînșitul de vară. Trist ca ecoul unor amintiri ce se 'ntoarnă din vremei apuse.

O lacrimă se ivi pe obrazul zbircit al bătrînului, o alta pe al bătrînei.

— Ce plîngi, Iorgule?...

— Ce plîngi, Zoito?...

Și bătrîni uitară supărarea, privîndu-se blind cu ochii înlăcrimați...

Soarele scăzuse acum cu totul după holm, lasînd un pirjol rubiniu în urma, și cîntecul tînar, acum departe, trist, plin de aduceri aminte...

Greierii țîrtiau molcum. Țîntînd ison zefirului, pir, pir, pir, Rubiniul apusului îi poleia fața și părul argintiu, și, cum ședeau așa alaturați, cu ochii pierduți în zarea asfînșitului, pareau că gîndesc să spună amîndoi aceleași vorbe, aceleași gînduri.

— Țî-aduci aminte din vremea cea de demult?...

Radu Boureanu

lașe de frunză; zări luneca înecată în petece lungi de apă mîloasă.

— Mîna, Ioane, înoptăm pe drum.

Omul șfichiui tăcut de două ori gloabele care rămîneau tot în trapul lor anevoios.

Lui Hincu i se părea că merge prea încet.

Orașul era departe, cale de două poște, și el se temea să nu l prindă întunerecul în drum.

Răcoarea stăruia.

Strîns se între umeri suba

groasă cu blană de miel crud, apoi căzu pe gânduri,

Toamna se arătase timpuriu.

După călduri mari se lăsaseră neașteptat ploii nesfârșite, zile posomorite, reci.

Frunzele abia ofilite, lacome încă de viață, păliau una câte una învinse, și căile se împinziră de odată, cu trupul lor singuriu.

Hîncu mormăi nemulțumit.

Două săptămîni stătuse ca într-o cușcă în satul acela sărăcăcios, cu oameni năcăjiți cari-l priviau posomorîți ori nepăsători.

Umblase prin părțile locului mai mult timp, chemat de treburi prelungite.

Cînd au început ploile, a rămas în sat o zi, două, apoi podul peste Siret fu rupt, zvîrlit de șivoaie.

Iși aminti de năcazul și prepusurile chinuitoare din timpul petrecut fără de voie închis între cei patru păreți afumați, coșcoviți de var, păreți împodobiti cu cadre sărace îngălbenite de vreme, cumpărate de pe timpuri din cine știe ce iarmaroace.

Aierul tare nu-i putuse alunga încă impresia de miros înecăcios, ce-i umpluse pieptul, din casa săteanului sărac.

Drumul era mereu greoiu, singuratec.

Pe de lături șoselii înămolite se iviau din depărtare în depărtare, singurateci, pilcuri, pilcuri, de copaci triști, goi, cu ramurile încărcate de apă, printre cari se ridica un miros puternic de jilăveală și frunză putredă. Mai avea cale lungă, și el se neliniștia.

I se părea că va merge zile întregi, — un drum lung fără sfârșit, iar neputința de a se vedea de-odată la capătul căii i se urca în piept, îi înfășura sufletul într-o nemulțumire apăsătoare, și el căuta să și omoare gândurile ce-l cerca supărător, privind, — numărînd copac după copac din lungul

drumului. Se uită spre pădurile care pieriau încet, mistuindu-și în salturi d'inaintea ochilor în zdruncinătura căruții fără arcuri, le privia cum dispăreau înghițite de trupuri de dealuri, cum izvorau altele, — întorcea înainte capul și iarăși privia înapoi.

Ar fi vrut să-i răsară în cale tirgul cu casele lui multe, să simtă mișcare împrejur, dar zarea rămînea pustie, nemișcată, ca un gând stăruitor.

De la o vreme închise ochii, și strîngînd pleoapele, le încleșta mai puternic, se silia parcă s'alunge ceva neplăcut ce-și amintise.

Un val cald de amărăciune îi umplea pe nesimțite inima.

Ce-l aștepta acolo unde grăbia?

Pustiul de totdeauna, viața aceeași, veșnic aceeași, cu certuri zilnice și scăpărări de ironii, cu lovituri de vorbe grele.

O scurgere anevoioasă de ani o dusesse astfel și putea zice că s'a obișnuit, că toate erau așa să fie.

Și totuși se cutremură.

Cînd deschise ochii, cele din urmă păduri se pierdeau de parte acum, înecate în ceața străvezie ce se lăsa din urmă.

Calea i se scurtase.

În spre oraș nu privi, și Hîncu apăsă iar pleoapele pe ochi: se simția mai bine așa, în întineric, încălzit de șubă.

Pe de o parte se bucura.

Treburile îi ieșiseră în bine, dar îl mîhnia întîrzierea; auzia parcă murmurile neterminate ori zbucnirile soției lui, — pricepea iscodirile vecinilor și știa că orice va spune nu va fi ascultat, înțeles.

De douăzeci de ani se însurase și de douăzeci de ani aproape, nu trecea zi fără încrucișări de vorbe aspre ori bocete, și lui îi venia câte-odată să-și ia lumea'n cap, să plece, să i se piardă urma.

Deschise ochii.

O geană de lumină spălăcătă

deschidea acum apusul printre care gîcia stingerea întîrziată a soarelui, apoi umbrele începură să se lase.

Dela fîntîna cu cumpănă, — calea jumătate trecută, — puțin la vale, un drum apuca pe stînga, tăia un delușor, apoi pieria colind.

Caii opriră osteniți.

Pe Hîncu îl înduioșa totdeauna drumeagul acela singuratic care-și făcea loc printre dealuri.

Îi venia să creadă că-i aproape de suflet, că-i un tovarăș stingher care trăia tăcut și fericit, uitat de lume. Pe drumul ăsta odinioară găsise Stîlpenii.

Era tînar atunci și, cînd a plecat din sat după o zăbavă de timp, simția că rămăsese în urmă o parte din sufletul lui.

Și multă vreme trăi străin de oricine, cu gândurile încurcate, bolnav de ducă.

Hîncu hătrîrul era om hotărît și feciorul trebuia să se supună, iar gospodăria începută cu vrerea acestuia o ducea și acum.

Prin Stîlpeni n'a mai trecut.

Știa însă că acolo se trecea în singurătate și durere, odată cu anii scurși și pentru dînsul, — un suflet.

Hîncu scutură din cap, cînd să uite.

Drumul spre oraș i se părea închis, îl simția ca sufletul în care i apăsă plumb.

Acuma, după atîta risipă de timp, înțelegea că nu a trăit, că viața dată lui i-a fost mai mult o povară cu care se obișnuise.

Parcă i se luase o ceață de pe ochi și sufletul începu să-i plîngă odată cu învierea amintirilor îngropate de grijile traiului: se simția că era înfrînt, supus cum îi fusese hotărît.

Odihniți caii porniră la trap.

Fîntîna rămăsese o sută de pași în urmă, și el vedea, gîcia prin întinericul ce mistu-se lumina, drumeagul acela care tăia

groasă cu blană de miel crud, apoi căzu pe gânduri,

Toamna se arătase timpuriu.

După călduri mari se lăsaseră neașteptat ploii nesfârșite, zile posomorite, reci.

Frunzele abia ofilite, lacome încă de viață, păliau una câte una învinse, și căile se împinziră de odată, cu trupul lor sîngeriu.

Hincu mormăi nemulțumit.

Două săptămîni stătuse ca într'o cușcă în satul acela sărăcăcios, cu oameni năcăjiți cari-l priviau posomorîți ori nepăsători.

Umblase prin părțile locului mai mult timp, chemat de treburi prelungite.

Cînd au început ploile, a rămas în sat o zi, două, apoi podul peste Siret fu rupt, zvîrlit de șivoaie.

Iși aminti de năcazul și prepusurile chinuitoare din timpul petrecut fără de voie închis între cei patru pereți afumați, coșcoviți de var, pereți împodobiți cu cadre sărace îngălbenite de vreme, cumpărate de pe timpuri din cine știe ce iarmaroace.

Aierul tare nu-i putuse alunga încă impresia de miros înecăcios, ce i umpluse pieptul, din casa săteanului sărac.

Drumul era mereu greoiu, singuratec.

Pe de lături șoselii înămolite se iviau din depărtare în depărtare, singurateci, pilcuri, pilcuri, de copaci triști, goi, cu ramurile încărcate de apă, printre cari se ridica un miros puternic de jilăveală și frunză putredă. Mai avea cale lungă, și el se neliniștia.

I se părea că va merge zile 'ntregi, — un drum lung fără sfârșit, iar neputința de a se vedea de odată la capătul căii i se urca în piept, îi înfășura sufletul într'o nemulțumire apăsătoare, și el căuta să și omoare gândurile ce-l cerca supărător, privind, — numărînd copac după copac din lungul

drumului. Se uită spre pădurile care pieriau încet, mistundu-și în salturi d'înaintea ochilor în zdruncinătura căruții fără arcuiri, le privia cum dispăreau înghițite de trupuri de dealuri, cum izvorau altele, — întorcea înainte capul și iarăși privia înapoi.

Ar fi vrut să-i răsară în cale tirgul cu casele lui multe, să simtă mișcare împrejur, dar zarea rămînea pustie, nemișcată, ca un gând stăruitor.

De la o vreme închise ochii, și strîngînd pleoapele, le încleșta mai puternic, se silia parcă s'alunge ceva neplăcut ce și amintise.

Un val cald de amărăciune îi umplea pe nesimțite inima.

Ce-l aștepta acolo unde grăbia?

Pustiul de totdeauna, viața aceeași, veșnic aceeași, cu certuri zilnice și scăpărări de ironii, cu lovituri de vorbe grele.

O scurgere anevoioasă de ani o dusesse astfel și putea zice că s'a obișnuit, că toate erau așa să fie.

Și totuși se cutremură.

Cînd deschise ochii, cele din urmă păduri se pierdeau de parte acum, înecate în ceața străvezie ce se lăsa din urmă.

Calea i se scurtase.

În spre oraș nu privi, și Hincu apăsă iar pleoapele pe ochi: se simția mai bine așa, în întuneric, încălzit de șubă.

Pe de o parte se bucura.

Treburile îi ieșiseră în bine, dar îl mîhnia întîrzierea; auzia parcă murmurile neterminate ori zbucnirile soției lui, — pricepea iscodirile vecinilor și știa că orice va spune nu va fi ascultat, înțeles.

De douăzeci de ani se înșurase și de douăzeci de ani aproape, nu trecea zi fără încrucișări de vorbe aspre ori bocete, și lui îi venia câte-odată să-și iea lumea'n cap, să plece, să i se piardă urma.

Deschise ochii.

O geană de lumină spălăcită

deschidea acum apusul printre care gîcia stingerea întîrziată a soarelui, apoi umbrele începură să se lase.

Dela fîntîna cu cumpănă, — calea jumătate trecută, — puțin la vale, un drum apuca pe stînga, tăia un delușor, apoi pieria cotînd.

Caii opriră osteniți.

Pe Hincu îl înduioșa totdeauna drumeagul acela singuratic care-și făcea loc printre dealuri.

Îi venia să creadă că-i aproape de suflet, că-i un tovarăș stingher care trăia tăcut și fericit, uitat de lume. Pe drumul ăsta odinioară găsise Stîlpenii.

Era tînar atunci și, cînd a plecat din sat după o zăbavă de timp, simția că rămăsese în urmă o parte din sufletul lui.

Și multă vreme trăi străin de oricine, cu gîndurile încurcate, bolnav de ducă.

Hincu bătrînul era om hotărît și feciorul trebuia să se supună, iar gospodăria începută cu vrerea acestuia o ducea și acum.

Prin Stîlpeni n'a mai trecut.

Știa însă că acolo se trecea în singurătate și durere, odată cu anii scurși și pentru dînsul, — un suflet.

Hincu scutură din cap, cînd să uite.

Drumul spre oraș i se părea închis, îl simția ca sufletul în care i apăsă plumb.

Acuma, după atîta risipă de timp, înțelegea că nu a trăit, că viața dată lui i-a fost mai mult o povară cu care se obișnuise.

Parcă i se luase o ceață de pe ochi și sufletul începu să-i plîngă odată cu învierea amintirilor îngropate de grijile traiului: se simția că era înfrînt, supus cum îi fusese hotărît.

Odihniți caii porniră la trap.

Fîntîna rămăsese o sută de pași în urmă, și el vedea, gîcia prin întunericul ce mistu-se lumina, drumeagul acela care tăia

dealul. Il vedea că se apropia tot mai mult de dînsul, lumina parcă de i se vedeau până și pietrele.

Se înăbușia cercînd să uite; timpurile-i șuroiau.

Înainte drumul era înghițit de întuneric, din care i se părea că îl privesc ochii iscoditori și răi ai neveste sei, — apoi drummeagul rămase și el în urmă.

Pe Hincu căruța îl ducea prea răpede acum, iar cei doi ochi, ce-i zăria nepărăsindu-l, lică-

riau verzui în spuma neagră a nopții.

Se încălzia, apoi frămîntîndu-se o clipă, se ridică și, cu glasul schimbat ca de o hotărîre peste puțină luată, se lăsă pe umeri țaranului din față înghițind în neștire:

— Ioane, întoarce pe drumul Stilpenilor.

Omul îl privi o clipă, apoi întoarse caii oprîți în pas..

Mihail Straje

CRONICA

Tradiționalismul d-lui N. Iorga și expresionismul meu. Tot pentru „Mișcarea Literară“.

La o notiță isălătită cu primele inițiale ale alfabetului, inițiale, care dintr'un exces de modestie le utilizează d. Liviu Breanu cînd polemizează am dat cite-va lămuriri într'un număr trecut al acestei reviste. „Mișcarea Literară“, revenind în replică, renunță de astă dată și la cele două inițiale pentru a căuta să însușeze două lucruri: inconsecvența mea literară și tovarășia mea cu.. detractorii d-lui Iorga.

„Mișcarea literară“ pretinde că aș fi frate de cruce cu d-l.. Aderca fiindcă d-l.. Aderca ar s-a literatură expresionista, iar eu aș fi „campionul“ expresionismului în România. Nu voiu nega nici un singur moment că socotesc anumite laturi ale expresionismului literar ca reprezentînd sufletul modern european și că pregătirea mea științifică și literară a făcut să fiu cel dintîiu controlor al expresionismului la noi. Dar „Mișcarea Literară“ vrea cu-ori ce preț să fiu campionul expresionismului. Dacă a analiza un curent literar într'un studiu scris cu cea mai desvirșită obiectivitate și cu epuizarea materialului bibliografic — vezi *Cercetări Critice, Expresionismul dramatic* p. p. 85-100 —, însemna a fi campionul acelui curent, nu refuz acest titlu. Dar așa cum în studiul amintit ca și într'un articol al meu publicat în „Mișcarea Literară“, am știut să disting în opera lui Werfel, Unruh, H. Sencever și Kaiser, partea constructivă, creatoare și deci nouă de cea distructivă, tot așa înțeleg să dozebes expresionismul contra facut al d-lui... Aderca de ceia ce e

viabil și autentic la modelele sale „Mișcarea Literară“ pretinde că între felul cum d-l Iorga concepe literatura și cum o judec eu, ar exista o prăpastie. Se înșală profund. Întîiu fiindcă amîndoi cerem literaturii o calitate esențială: sinceritatea. Al doilea, fiindcă între tradiționalism, care însemnă oglindirea în poezie a sufletului specific al unei nații și al unei societăți, și între modernism care nu însemnă s hilodire a limbii și caricatura formală, ci reprezintă pur și simplu expresia sinceră a sufletului nostru de astăzi, nu există decît o deosebire de nuanțe. Într'o serie de folietoane publicate mai de mult în „Nemul Românesc“, am arătat că adevăratul modernism nu poate fi decît altoiul aplicat pe t unchiul tradiției. Expresionismul nu este și el decît o latare a romantismului, o reînnoire a mai multor elemente vechi tradiționale, ca misticism religios, individualism, negație revoluționară, idealism excesiv și abstracție. Între maniera lui formală, degenerată repede în caricatură și între conținutul său psihologic știu să fac deosebire. Cea mai bună dovadă că d-l Iorga cugetă la fel, e faptul că, pe vremea cînd d-l.. Aderca, de pildă, nu știa nimic de existența expresionismului, d-l Iorga traducea în românește pe Franz Werfel, cel mai valoros poet expresionist german. Dar ce sint eu de vină că d-l Iorga știe să facă distincție între talentul real de aiurea și contra-facerile din cartierul Văcărești și că detestă mediocritatea supt orice formă s'ar prezenta?

Cred că „Mișcarea Literară“ va înțelege că nu era nevoie să s-a pste prăpastii peniru a putea lucra

alături de d-l Iorga și că modesta mea colaborare de la această revistă nu însemnă o capitulare sau o renegare a credințelor mele literare. Faptul că între d-l Iorga și mine există unele deosebiri de nuanțe și de apreciere nu mă poate împede să-l ajut la rejaectarea aceiei reviste, care înțelege, cum am mai spus-o, să dea marelui public literatură cea mai reprezentativă pentru nația și epoca noastră. Colaborarea aceasta nu m'a silit și nu mă va sili să'mi schimb scrisul, care este pentru mine o confesiune, nu o posă. De aceia voiu semna cu conștiință împăcată traducerea „Antigonei“ lui Hasenclever care va apărea curînd în biblioteca „D. mineței“, voiu isăli fără remușcări noua mea dramă *Eva*, în care nu pretind să fi pus altceva decît o farîmă de glăd și o frîntură de suflet, precum voiu continua a colabora la conducerea acestei reviste și a crede că d. Eugen Boreanul are, în genul în care scrie, mai mult talent decît d... Aderca într'al d sale.

În ce privește însușirile „Mișcării Literare“ privitoare la lipsa mea de devotament față de d-l Iorga, în să amintesc amatorilor cari cred că reușesc să facă o intriga, că la judecătoria Oculului 4 se va judeca la 4 Noiembrie agresiunea odioasă a carei victimă am fost, pentru că n'am răbdet ca d. Iorga să fie insultat în fața mea.

Ion Sin-Giorgiu

Mișcarea teatrală.

Socotit în aspectul lui general, acest început de nouă stațiune teatrală se distinge în primul rînd printr'o concurență manifestă între cele patru teatre stabile ale Bucureștilor. Pe de o parte, Teatrul Național, debitor unei literaturi dramatice originale întîrziată, a reușit să-și fixeze un repertoriu limitat clasic și original; alături de el, și supt stimulentele unor rețete ispititoare, Teatrul Regina Maria s'a dovedit sensibil succesului pieselor românești și, atrăgîndu-și binecuvîntarea unei grase subvenții de Stat, a deschis «generos» porțile repertoriului primilor autori romîni cari au dat năvală. Pe de altă parte, Teatrul Popular, chemat supt o nouă conducere, și a amintit de ideia generoasă, în numele că.

reia fusese creat, și a surprins opinia publică prin îndrăzneala celui mai eclectic repertoriu al acestei întregi stagiuni, pus în serviciul unui rost de înaltă propagandă culturală; și alături de el, dar în perfectă opoziție principială, Teatrul Mic a rămas fidel unui repertoriu ușor și amuzant.

...Și criticarăm în inoperantă în fața concurenței care, din patru centre deosebite, răspunde — mai larg ca oricând — gustului variat al publicului.

Teatrul Național și-a deschis stagiunea cu «Vlaicu-Vodă», drama istorică a d-lui Davila, piesă sortită să atingă acum a suta ei reprezentație. Interesul acestei reluări a fost mai ales actoricesc: autorul piesei a ales d-lui Demetriad, vrednicul deținător al rolului titular, un urmaș. Alesul a fost d. G. Calboreanu. Și tânărul stagiar al Naționalului a întrecut chiar așteptările d-lui Davila: a creat un nou Vlaicu-Vodă.

A doua premieră a Teatrului Național a fost comedia lui Bernard Shaw, — «Cesar și Cleopatra». Ne-am rostit asupra ei.

Teatrul privilegiat «Regina Maria» a trecut pe afiș, până acum, două premiere. Cu rețetele asigurate prin Ministeriul Artelor, acest teatru a început să ignoreze spaima riscului în fața reprezentării de piese originale. Și a montat două: «Stăvilarul» de d. Carapancea și «Amedeu Stinjenel» de d-nii Victor Prodan și N. Vlădoianu. D. Carapancea a fost magistrat și e actualmente prefect. După cum se vede, e un om ocupat, care a avut totuși timpul să ni dovedească în scris ce poate face un actor mare, ca d. Storin, dintr'o piesă proastă. I se cuvin, vă asigur, multe mulțumiri d-lui Carapancea.

D-nii Rodan și Vlădoianu au mărturisit din vreme că au scris

o piesă cu unica țintă... de a provoca risul. Au reușit din plin.

* * *

Teatrul Popular și-a deschis stagiunea cu «Cometa», feeria poezilor Anghel și Iosif. Montarea acestei piese a descoperit fantasia d-lui Victor Popa, directorul de scenă al Teatrului Popular, care a reușit să redea, cu mijloace ingrate, toată atmosfera de poezie și spumoasă imaginație, în care versul suplu al poezilor se întretaie colorat și proaspăt, ca un joc de serpentine.

Importanța acestui spectacol și meritul lui constau mai ales în entuziasmul și conștiințiozitatea cu care o mină de tineri, strînși supt o nouă și tinerească direcție, au hotărât cu orice preț reabilitarea unui teatru și împlinirea unui scop cultural de o covârșitoare importanță. Și sînt mari speranțele deplinei lor reușite finale.

De altfel, un pas mare spre această reușită l-a făcut Teatrul Popular cu reprezentarea comediei lui Holberg, — «Erasmus Montanus». Acest spectacol a fost primit de public și de întreaga presă, ca o răsunaătoare manifestație de bucurie. A fost un spectacol cu atît mai reușit, cu cît comedia lui Holberg, atît de apropiată de noi în conflictele ei, a datorit succesul ei unei interpretări încredințate exclusiv personalului artistic al Teatrului Popular. A fost remarcat cu această ocazie talentul comic al d-lui Matei, actor înzestrat cu humor personal și jocul măsurat al d-lui Șubă, după cum spectacolul «Cometei» a cîștigat aplauze meritate d-lui Cristobald, a cărui apariție într'un Neamț a fost o reală creație.

Dar Teatrul Popular se manifestă puternic și pe alt teren: a creat un teatru pentru copii.

E o inovație care și-a găsit imediat ecou. Cele două piese

ale d-lui Popa, două acte în versuri («Pufușor și Mustăcioară» și «Păpușă cu Piciorul rupt») au găsit acestei literaturi speciale soluția fericită a împlinirii visului cu realitatea, elementului fantastic și atractiv cu fondul moral. Aceste spectacole, răsplătite cu o faimă fulgerătoare, sînt foarte căutate.

* * *

Teatrul Mic a jucat pînă acum două piese, bine înțeles franțuzești și, bine înțeles, una datorită lui Verneuil. A doua piesă „Nu mi înșel bărbatul“, comedie de Feydeau, e plină de vervă și pe alocuri foarte spirituală. În amîndouă piesele, d. Iancovescu a fost cuceritor. În „Nu mi înșel bărbatul“, dna Annie Capustin a făcut surprisa unei interpretări minunate. În general, ansamblurile teatrului Mic sînt remarcabile.

Teatru pentru copii.

Crearea Teatrului pentru copii revine cu cinste programului variat cu care s'a prezentat Teatrul Popular la deschiderea acestei stagiuni

Am subliniat, în capitolul precedent, meritul acestei inovații. E necesar să ne ocupăm mai de aproape de ea.

Aceste spectacole speciale — pentru care Teatrul Ligei Culturale și-a rezervat toate matineurile — urmăresc un scop mai mult de cît distractiv. Ele completează fericit o stare actuală a literaturii noastre pentru copii, dînd culoare și viață nouă acelor povești în imagini, închipuite ca cel mai bun mijloc de impresionare folositoare minților crude.

Dar literatura noastră pentru copii, fie ea închisă în volume ilustrate și rimate în versuri șchioape și plictisitoare, fie ea redată în alt chip e în genere lipsită de un control eficace. Și, apoi, această literatură e adresată unui număr limitat de cititori.

Prin înființarea teatrului pentru copii, controlul e operat în numele unei instituții, care, putând subordona interesele materiale, are latitudinea în același timp să apeleze la un număr de scriitori specialişti și să servească astfel copiilor o literatură conștientă de scopurile ei. Numele scriitorilor și scriitoarelor cari s'au grupat în jurul conducătorilor Teatrului Popular, pentru slujirea acestui delicat punct de program, lipsesc în general din coloanele revistelor pentru copii. Numai cei cari au urmărit dezvoltarea literaturii pentru copii, cu progresele ei de aiurea, își dau sama că acest gen e o artă specială, animată de o înțelegere specială a sufletelor și garantată doar printr'o serioasă experiență.

Dar, afară de această garanție a genului, care ni vine azi prin selectarea operată de o comisie specială a Teatrului Popular, înființarea Teatrului pentru copii mai prezintă un mare avantaj.

Constatăm că, în deobște, literatura pentru copii se adresează unui număr limitat de cititori. Se înțelege că ea nu se adresează decât copiilor *cititori*. Pentru copiii între 4 și 7 ani, cu alte cuvinte pentru acea perioadă de vîrstă în care copilul, fără a fi todeauna apt unei activități mintale, are totuși ochi atenți în fața vieții și curiozitatea dezvoltată, literatura *scrisă* era un teren mai puțin viu, pe care primele licăriri ale minții nu puteau să cetească nimic. Acestei vîrste, Teatrul pentru copii îi oferă o literatură vorbită și încă mai impresionabilă.

Și, în atmosfera de sănătoasă veselie în care s'au petrecut primele spectacole pentru copii ale Teatrului Popular, învățăminte morale ale celor două piese ale d-lui Victor Popa s'au strecurat ușor între două glume, comunicînd real cu sufletul copiilor, înduioșîndu-i, fie că era vorba de pocăința păpușei care

gonise un cîine credincios, fie de lăcomia pedepsită a unei pisici.

Aceste spectacole, care au prins dincolo chiar de așteptările celor cari le-au organizat, sînt un început fericit, care va da un avînt nebanuit pînă acum acestui gen.

Mircea Ștefănescu

***

Blocul Latin înjghebat în 1923 cu prilejul Congresului dela Lyon corespunde unei necesități imperioase. Civilizația latină este amenințată. Amenințată în ce privește prestigiul său, în ce privește rolul său în omenire, amenințată însuși în spiritul său organic, de unele evidente tendințe barbare cari ar vrea parcă să-i altereze caracterul specific...

Civilizația anglo-saxonă, civilizația mai nouă germanică, aspiră fiecare la hegemonia spirituală, ba și politică, în lume. Teoriile despre superioritatea rasei anglo-saxone, despre lupta titanică a spiritului german împotriva Romei, a „virtuții” teutonice împotriva „viciului” latin, după cum se exprima un mare scriitor german contemporan, evidențiază îndrîjirea cu care se dispută locul latinității...

De aceea mișcarea latină de împotrivire și de afirmare a geniului rasei noastre, mișcare concretizată în acest bloc latin care stringe într'o singură mare și invincibilă armată: Francezi, Spanioli, Italieni, Belgieni, Portughezi, Romîni, — constituie o mișcare de capitală importanță, pe care ași asămu-i o cruciadă din Evul Mediu: Cruciața pentru supremația Romei eterne, pentru strălucirea în veacuri a geniului latin.

Efectele acestui efort comun încep să se vadă în chipul cel mai îmbucurător. Așa în America de Sud, America latină, unde propaganda germanică, puternic organizată prin agenți de tot felul, prin presa dibaciu camuflată, prin filme etc, reușise să domine în bune parte viața spirituală, se producea dela o vreme, grație tocmai contrapropagandei susținute de blocul latin, o mișcare de redășteptare ce merge progresînd dela războiul încoace.

Necesitatea acestei concentrări a latinității amenințate a fost unanim recunoscută cu prilejul congreselor din ultimii ani, dela Lisabona și Florența. Dsbaterile ce au avut loc au privit chestiuni de covirsi-

toare importanță, la care au participat reprezentanții tuturor țărilor latine, stabilîndu se, tot odată, cu acest prilej, legături de rodnică simpatie între toți aceștia.

Intelectualitatea românească nu poate decît să se bucure de această salutară mișcare și de sigur nu e nimeni la noi să nu aiba dorința ca viitorul Congres al blocului să aibă loc într'o localitate din țara noastră.

În felul acesta, pe lângă onoarea deosebită ce ni s'ar face și de care am fi de sigur foarte mindri, s'ar aduce României un merit omagiu pentru credința neclintită și vitejia fără samăn cu care de sute de ani veghiază, ca sentinela a latinității, aci la porțile Orientului.

N. N. V.

***

Voltaire, maestru al romanului francez. Această afirmațiune ar fi părut desigur paradoxală pe la 1800 cînd toată lumea îl prețuia pentru *Henriada*, ori pentru *Dicționarul filosofic*, pentru *Meropa* și chiar pentru operele sale istorice despre *Ludovic al XIV-lea* și *Carol al XII-lea*. Astăzi însă nu se mai entusiasmează nimeni de aceste scrieri. Scepticismul și ironia plină de veșnicie a marelui enciclopedist, desbrăcate de ori ce actualitate, au pierdut chiar și interesul pentru epoca noastră, eminentemente criticistă. Pînă și anticlericalismul lui Voltaire nu mai corespunde astăzi spiritului în care o bună parte din militanții francezi înțeleg să lupte în contra tendințelor morale, sociale și politice ale clericalilor.

Așa dar, ce-a rămas din opera lui Voltaire? Ce se mai cetește astăzi, din opera aceasta?

Și răspunsul este: *romanele Zaidig* și *Candide* și mai cu samă „*Candide*”. Acesta din urmă cunoaște un succes de librărie pe care nu-l egalează decît doară cărțile lui *Anatole France*.

Claritatea cu care sînt scrise, perfecțiunea stilului, mîmunte minunate conturate fac din Voltaire un maestru al prozei. Încă pe la 1844, spirite ca *Flaubert* mărturisiau, valoarea romanului lui Voltaire: „am citit *Candide* de douăzeci de ori, am tradus acest roman în engleză și încă îl mai ceteșc

din timp în timp. Este dovada strigătoare a unui geniu de primul ordin", spune undeva autorul lui *Salambo*.

Flaubert nu s'a înșelat.

De atunci încoace admirațiunea pentru romanele lui Voltaire n'a încetat de a crește și se răspîndi ne-
încetat.

Un distins scriitor contemporan *A. Bellefleur*, autorul unei cărți despre Voltaire, nu esită chiar să afirme că romanele amintite sînt „des modèles qu'on désespère d'égalers”.

N. N. V.

Facultate pentru gazetari

Izvorită din înțelegerea unei serioase necesități, pluită acum cîțiva ani, ca un nou raș răpede trecător ideia înființării unei facultăți menite să pregătească pe viitorul gazetar.

Înjghebură această instituții de instrucție publică apărea cu atît mai fericită, cu cît și-ar fi înscris în regulamentul ei obligativitatea pentru toți cei cari simțiau în sinele lor clocotitor o misiune în conducerea demonstrației moderne, în orientarea politică a țării sau în răspîndirea în popor a luminii, care se revărsase de-asupra capului lor cu nestăvilită imbelșugare. Pe calea aceasta s'ar fi creat categoria gazetarului profesionist prin drept și capacitate, nu prin pretenție, îm-
prejurări și altceva.

Alături de gazetarul profesor universitar și literat nu s'ar fi așezat îndrăzneț și nul gazetarul de proveniență „fost funcționar comercial”.

Dar ideea a trecut în pas cu timpul fără să lase altă urmă decît aceea a unui articol de gazetă.

Și cine era să pună temelia acestei facultăți?

Oficialitatea? Dar cine se simte dator să se gîndească, sau obligat, să se ocupe cu împlinirea necesităților morale și culturale (și, Doamne, multe mai sînt) ale acestei țări și ale acestui popor? Ce ni pasă de slova care, zilnic mergînd în mina cetățeanului, e menită să-i formeze sufletul și să-l îndrume în viață!

În locul gazetarului care să toarne

suflet din sufletul lui, învățătură din pregătirea lui academică, avem pe redactorul, fost reporter, care în căutarea și culegerea subiectelor își amintește goana copiilor după găniile zburătoare. Cum scrie, e o chestiune care nu-i smulge prea multe clipe de preocupare; cît scrie pentru a complecta coloana, acesta e gîndul chinuitor permanent.

În această ordine de idei notăm într'un alt număr al revistei noastre grava ușurință cu care ignoranța în cunoașterea țării se așternea în foile unei gazete populare din Cluj.

Acum același—să-i zicem—greșală e împărțită cu toată dărnicia pe două coloane, într'un ziar bucureștean, căruia îi place să se intituleze și cultural. Sînt greșeli dintre acelea care nu se mai pot arunca în sama atolîndurătorului zețar. Pentru reporterul, redactorul și corectorul culturalo-politicului cotidian bucureștean județul Sătmăreș poate fi de multe ori Satu Mare, iar plasa și orașul e, cînd Satu Mare, cînd Satu mare. Care din toate? Tirnova în loc de Tirnava nu e o greșală a culegătorului. Halmeiu e Halmen, vestita Țară a Oașului e Onaș, Fernezia e Fernezein, iar Șomcutenii sînt Șomen-
tenii.

Și, cînd cunoștințele geografice ale scumpului țînut desrobotit, pe care îl doriam atît, îl dismierdam în visurile noastre de viitor, se înfățișează cu acest certificat de paupertate, de ce, măcar, nu ne-am oprit cercetători o clipă asupra unei hărți, care să ni lămurească taina localităților ardelenne, și nu a celor mai obscure?

G. V. B.

Cărți

Barbu Solacolu: *Saint-Simon*. Edit. Analelor statistice și Economice. Autorul paginilor închinăte figurii contelui de Saint-Simon, dela dispariția căruia s'au împlinit în Mai o sută de ani, ne-a obișnuit cu broșuri ca aceasta în care ex-

pune succint și clar diferite chestiuni de interes științific cu scopul de a împărtăși publicului cititor preocupări și gînduri puțin răspîndite. Așa au fost expunerile apărute în cursul anilor 1921—1925 despre „Doctrina liberă spenceriană”, despre „Regionalismul cultural” ori cealaltă, „În jurul problemei muncii”.

Broșura de față, menită să evoce figura visionarului Saint Simon, reușește să prindă în cîteva trăsături esențialul doctrinei saint-simoniste și să înfățișeze în adevărata sa lumină caracterul de apostol al marelui gînditor francez de după Revoluție.

Reținem în deosebi justa observațiune a d-lui Solacolu referitor la părerea că autorul „Noul creștinism” ar putea fi socotit ca precursor al socialismului științific, cînd în realitate el este și rămîne un utopist și un reformator social prin mijloace moral-creștine și nu prin rigidele mijloace mecanice ridicate la rangul de legi economice și sociale imutabile, cum au făcut ceva mai tîrziu Marx și marxistii.

Ultimul capitol, al IV-lea, este o prea frumoasă caracterizare de ansamblu a operei saint-simoniste, în care se vede să Saint-Simon, „în tot ce a cugetat și scris referitor la mijloacele unei reforme sociale, n'a fost decît pelerinul pasionat, dornic de-o lume mai dreaptă, mai bună”... „sămănător generos de idei”.

Într'un cuvînt, critici ca aceasta, bine gîndită, metodic împărțită și literar scrisă, constituie un model de monografie științifică cum nu prea avem multe.

N. N. V.

A-ți de a crește copii sugari, de *Dr. Z. Iordăchescu*. Atenția asupra cărților cu bun rost practic e total redusă la noi. Cînd una din aceste cărți îți cade în mîni, nu știi cum să te străduiești să găsești cuvîntul cel mai potrivit, să o recomanzi și altora. Verbul e slab, adjectivul prea puțin colorat pentru a te ajuta să ștrecori și în sufletul

altora convingerea și frământarea care s'au născut în sufletul tău.

Asifel gândiam după fugitiva lectură a cărții d-lui dr. Z. Iordăchescu, pe care cineva mi-a înmînat-o într'un din zile.

Cît de necesare sînt sforțările și îndrumările pe care d-l dr. Iordăchescu le dă mamelor întru buna creștere a copiilor, se înțelege din prezentarea procentului de morți între sugari. Mortalitatea copiilor în vîrstă pînă la doi ani e de 160.000 anual, aproape 30% asupra nașterilor. În județul Bihor, în luna August procentul a fost de 57%. „Pierdem jumătate din copiii țării jumătate din vîntoarea ei energie, jumătate din vîntoarea ei valoare” Și aceasta pentru că, „dintre toate viețuitoarele ce se nasc, noul născut uman e cel mai lipsit de mijloace de apărare”. Căci, „dacă toate mamele își iubesc copiii, prea puține au priceperea și cunoștințele necesare creșterii și îngrijirii lor”. De acela, pentru a micșora groaznicul procent al mortalității copiilor, trebuie să se risipească mai întăiu nepriceperea, să se înlocuiască prejudecățile, obiceiurile rele prin principii, sfaturi și îndrumări pe care le dă știința.

Aceasta o face în chip desăvîrșit în cartea sa d-l dr. Iordăchescu.

Cercetînd capitol de capitol din această carte, te încredințezi că „Arta de a crește copiii sugari” e o evanghelie a mamelor.

G. V. B.

A apărut în broșură lucrarea „Romini și Ruși” de Mihail Prévost, publicată mai înainte în traducerea d-lui Barbu Sola oțu, în foiletonul ziarului „Neamul Românesc”.

Lucrarea e însoțită de o prefață a d-lui profesor N. Iorga, prin care d-l Stroeală e încredințat că „a făcut un serviciu istoriei și moralei publice” ascultînd sfatul de a aduna în volum însemnările d-lui Prévost.

Orise corepondența pentru „Universul Literar” precum și revistele sau cărțile trimise spre recenzie se vor adresa d-lui Ion Sân Giorgiu, Calea Vîntoarea, numărul 89 scara B.

Reviste

Înto recenzie a poeziilor d-lui Densușianu, *Limanuri albe*, pe care o face în *Mișcarea Literară* d-l Const. T. Stoica încearcă o definiție a poeziei noi :

„Poesia nouă — poesia viitorului — e poesia subtilisată, tăiată în cristalele fine ale gândirii, — poema izvorită din acea inteligență a lumii a lui Plotin. Toată vigoarea acestei poezii nu residă în formă cum s'a zis, și nici în musculatura rezultată din apropierea imediată a noțiunilor, ci cuosebire din reflexul ideilor creatoare care găsește în sufletul artistului o reprezentare superioară și o concretizare emotivă variată și profund omenească”. n'am înțeles nimic!

Din același număr al *Mișcării Literare* notăm caracterizarea pe care d-l George Dumitrescu o face italianului Antonio Fogazzaro.

Cine s'a împărtășit din opera de un atît de cald și comunicativ lirism, de un atît de mîngîitor și binefăcător umanism al vieții reale, a idealistului celui mai pur, Fogazzaro, va subștima, alături de d-l Dumitrescu, rîndurile ce cuprind o adnca lafelegere, prin care acesta caracterizează pe unul din scriitorii Italiei moderne:

„Din paginile sale se desface, ca o mireasma sufletescă nemuritoare visul captivant și consolator al unui poet superior, care crede cu tărie că, de-asupra tuturor miseriilor mescchine lumești, se naică suferința liberă, cu cerul lui de idealitate.

„Fogazzaro vede pe om mai puternic decît es e, mai bun decît îl cunoaștem, mai generos decît ni apare în traiul cotidian.

Opera sa sa ni prilejește un ceas de visare într'o lume mai bună, cu imagini de viață înaltă, ce deșteaptă în suflet rezonanțe adînci”.

G. V. B.

Reviste apărute:

Răsăritul, an. VIII nr. 1.
Cele trei Crîșuri, nr. 89 Aug.— Sept. 1925.
Țiparnița, nr. 1. 1925.
Vestea bună, nr. 20 21. Sept 1925.
Casa noastră, Iulie. 1925.
A. h. v. u. e. Ottenet, nr. 20. 1925

Numărul viitor al „Universului Literar” va fi închinat vieții academice și universitare și va fi scris în întregime de profesori universitari și studenți. Vor colabora d-nii profesori universitari: V. Iorga, Pangrati, D. Gusti, V. Vîlcovici, I. N. Anghelescu, Gh. Tașcă, Vasile Bogrea, Ștefan Bezaecni, Ion Sân Giorgiu etc. și cei mai distinși studenți ai facultăților noastre. Un număr mare de ilustrații și fotografii, vor completa acest număr special, care se va vinde tot cu patru lei exemplarul

În toamna aceasta se îmblinesc douăzeci de ani dela apariția revistei literare „Ramuri” al cărui director e-te asiază d. N. Iorga.

Pentru aceasta s'a hotărît punerea de pe acum supt țipar a unui volum sărbător. sc

Volumul va fi tipărit în condițiuni tehnice neobișnuite și în cele 300 pagini se intenționează strîngerea tuturor colaboratorilor de până acum ai „Ramurilor”.

Pentru aceasta redacția revistei face un căuturos afeț la vechii și noui colaboratori cu rugămîntea de a trimete manuscr. sc, fotografiile și semnatura pe adresa: Institutul de arte grafice „Ramuri”, Craiova.

Abonamentele la Universul Literar, Ziarul Științelor Populare și Veselia fiind cu premii se fac nu mai pe un an și costă 210 lei fiecare.

Universul Literar

Cuponul Nr. 26.

strângeți complet acest cupoane și veți lua parte la premiile „Universului” printre cari 2 CASE și 2 VILE.

— Tragerea în toamna viitoare în „Universul” lista primilor.